

ACC. N:R M. 9053 : I - III.

Landskap: Småland

avskrift
Upptecknad av: Landsfiskal

Härad:

Adress: Karl Vijkströms memoarer.

Socken: Diverse socknar

Berättat av:

Uppteckningsår: 1934

Född år ~~1872~~ 1875 i

Landsfiskal Karl Vijkströms memoarer.
 (Endast en del avskrifter; orig. finns i Uppsala.)

Skolan, julen, övernaturliga händelser

m. m.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053 /

På gården fingo våra lekkamrater av den enklare klassen komma. Trädgården var dem förbjuden, då far fruktade intrång på sina gräsmattor och rabatter. Förnämligast speltes "mål" med sällträ en lika förtjusande intressant som enkel lek med språng och piruetter, för att slippa bli "stucken" av bollgivaren, likaså "konungarike" och "lösen". En annan lek hette "boll stå". Den var rätt komisk med sina uppräkningsord med alfabetets begynnelsebokstäver: Appla, Bibbi, Caka, Duva, Enbärsstöten, Göken, Höken, vilka tilldelades var och en av de sju deltagarna. Man kastade bollen under uppräknande av det mystiska formuläret: "Ja' koker, ja' koker, på en sur, söt saltebit, den rackarn, den packarn, den förhårdade ----- Enbärsstöten t.ex., och så slungades bollen till signaturen, som då skulle springa till det med ett streck utpekade målet.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Oskarshamn

ACC. NR M. 9053 2.

J u l a r n a

Jularna voro som överallt i Norden särskilt familjens högtid. Under min spädaſte barndom skulle vi ligga stilla en stund på julaſtonens eftermiddag i det myſtiska, men ingalunda ſkrämmande mörkret i barnkammaren på gaveln mot ſjöſidan, och ſå tilläts det äntligen att genom de öppnade dörrarna tåga in genom kabinettet i ſalongen, där julgranen var tänd och julens hela ſällſamma härlighet bländade våra ögon. Alla rummen på övre våningen voro feſtligt upplyſta, och julklappsutdelningen ſkedde i det annars obegagnade förmaket. Borden ſtälldes vid ſidan av varandra, och barnen placerades runt omkring. Far preciderade och förrättade, uppaſſad av någon av pojkarna, ſnöravſkärandet och upptaſandet av julklapparna, ſom i ſtor ymnighet veckorna före dopparedagen inlackats i hans arbetsrum på nedre botten. Vi fingo nyttiga julklappar ſåväl ſom luſtiga och roande. Några ſärſkilt dyrbara förekommo ſällan. Riktig lyx utvecklades aldrig. Vi voro förtjuſta och nöjda, hade intet förſtånd på att ſkilja mellan dyrt och billigt, fint och enkelt. Klapparna räknades noggrant, den minſta ſtruntsak fick ett nummer, och man frågade med ſpänt intreſſe hur många du och du hade fått. Avundsjukan grep ockſå en gång med ſina klor djupt, men i hemlighet, in i min ſjäl. Jag var väl då närmare 14 år. Under julklappsutdelningen fick min yngre bror Hugo den ſtorartade preſenten av ett

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Onkelskamm.

ACC. NR M. 9053.3

fickur med till honom dedicerade verser, som Far lika gärna som kvickt hittade på. Nog tyckte jag, att det var en stor kränkning av min förstfödsrätt, att ej jag skulle få något dylikt ur, men mina kval upphörde snart, då även ett dylikt hittade vägen bland klapparna till mig. Sällan eller aldrig har en present så glatt mig som denna klocka, det var ju ett tecken på, att jag höll på att växa ur de numera rätt föraktade s.k. barnskorna och bliva en dägelig yngling.

Julfestligheten i övrigt bestod i utom den tända granen och de tända lampetterna - de sista ett särskilt jultecken - det namnam, som Far var synbarligen lika road av att uppställa i högar på det festligt dukade pianot för varje barn, som för barnen att förtära. Det var karameller och pepparkakor, russin och mandel, fikon och valnötter, men la pièce de résistance var den stora smördegstårta med sylt i, skyddad att rinna bort genom de höga, fetglänsande, extra påsatta kanterna, och prytt med ett kors av samma härliga material. Det ansågs höra till god ton bland oss att ej följa magens lockelser och sluka i oss allt på själva julaftonen, utan låta högarna stå tämligen orörda de första tre fyra juldagarna igenom och låta den underbara tårtan undgå förödelsens styggelse, tills den slutligen med andaktsfull njutning fann väg genom Ginungagapen. Och njutningen blev det en extra piff på därigenom, att man var denna julhögs, enkannerligene tårtans, oinskränkta herre, så att man

3
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lappalm(?)

ACC. NR M. 9053:4.

Y.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

oåtspord skatta den när som helst och hur mycket av dess behag som helst. Denna tårta tycks också ha fallit min bror Hjalmar, numera en 57-års man, välbeställd rådman och järnhandlare i Lindesberg, i smaken. Då jag för några år sedan var bjuden till honom om julen, var det honom särskilt angeläget att bland andra läckerheter bjuda mig en trogen kopia av vår barndoms juls feta, härliga smördegstårta.

En annan jul var familjen Carlstedt hos oss, och dessa barn skulle också hava sin julhög. Det uppradades för oss samtliga barn 19 julhögar på en snövit duk på pianot med strålände julljus. Bland julklapparna då fick Tilia Carlstedt av Far en lykta med påskriften till husbehov, för tydligt ändamål, varåt hon skrattade hjärtligt.

En annan jul var Fars kusin, farbror Emil Wijkström med familj hos oss. Han arrenderade kronobostället Glabo i Döderhults socken, en halv mil från Oscarshamn. Den tredje sonen i ordnin g-en, Ivar, en liten pilt på fem, sex år, hade en kväll, det var den 23 okt. 1882, i ett obehagat ögonblick fört ett ljus mot en gardin, som fattade eld, och gjorde att corps de logiset på några timmar låg i aska. De stodo hemlösa, och det var naturligt, att Far bjöd dem att fira julafton hos oss.

ACC. NR M. 9053:5

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En annan jul, det är en obetydlighet, men jag vill ändå ha upp det i dessa minnen, kommo mina kusiner, Knut och Axel Pettersson, som sedan kallade sig Ernemark, Fars myndlingar, upp till oss en stund på julafton. Där var julstämning, fröjd, granen strålade i ljus dansen gick omkring, och Axel - ja, han var betydande munter. Han var en ovanligt gladlynt, kvick och rask fyr, vacker som en dag, och hans lustiga infall denna kväll, hans upptåg, hans utförande av de gamla julmelodierna, dans och hopp och skutt kring granen, allt gav mig den rätta julstämningen, och jag njöt i fulla fria drag därav.

Även i vardagslag kommo barn i vår jämnålder titt och tätt, särskilt släktbarnen voro där naturligtvis, Ingrid och Anna Lundberg, Signe och Elsa Carlstedt, Hilma och Ellen Weidling, och så barnen Palm, Elin och Signe Björkman, Edit Petré, och självskrivna kavaljerer voro sysslingarna Uno och Emil Wijkström på Glabo och de ovannämnda kusinerna Knut och Axel.

ACC. N:R M. 9053 '6.

6
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det gamla Kalmar.

Innan jag går vidare i texten, kanske jag borde giva en beskrivning av gamla Kalmar. Hur väl minns jag inte, hur jag en höstdag 1880 kom dit med Far och bror Gustaf, som då skulle introduceras i skolan. Vi kommo med ångbåt, om jag ej allt för mycket misstager mig, och min uppmärksamhet fästes genast och alldeles särskilt på det gamla slottet, som låg där med ålderns vörnadsvärda patina, speglade i Sundets vågor sina för övrigt fula torn, träbeklädda till synes och av otymplig form. De ombyggdes sedermera genom Riksdagens anslag år 1886 till sin nuvarande vackra imponerande form, en ombyggnad, som jag väl erinrar mig. Likaså väl minnes jag Fars avskedsord till Gustaf: "Var nu min snälle lydige son, som du hittills varit", och femtonåringen höll ord, om också flickorna skämde bort honom litet för mycket. När jag sedan återkom till Kalmar augusti 1883, för min inskrivning vid skolan, fick jag ytterligare studera slottet i detalj såväl utom som inom. Det var underbart, och sinnet till högtid stämmande att gå på de nötta, höga och obekväma trappstenarna i de ekande valven med sin mystiska dager och sin unkna luft, att med stolt mod och klappande hjärta läsa inskriptionerna om, hur slottet aldrig hade blivit med vapenmakt intaget. - - Kristoffer Somes förräderi var en annan

ACC. NR M. 9053: 7.

sak. - Där nere på inre borggården nederst på sidan av trappan till en av entréerna såg man i sten ingraverad förräderiets lön. Det var Some, förrädaren, med hemsk, gapande tom mun, därur tungan bortskurits. Här ^{ej} är stället beskriva slottets alla yttre och inre sevärdheter, muséet, grå salen, unionsalen med de färgade fönstren, som gav dem ett mystiskt sken, Erik den XIV:s utomordentligt vackra sängkammare, som påstods vara ett av de förnämsta, om ej det förnämsta, renässansrummen, i Skandinavien. Jag skall beträffande exteriören blott nämna om den hemlighetsfulla, smått hemska, klibbiga gången från yttre borggården in i den tjocka muren till utkanten av staden, där man så mycket mer njöt av sol och frisk luft. Där var jag många gånger och tillfredsställde min längtan efter det mystiska och att i inbillningen framkalla forna tider med strid och våld, både krigsmän och försmäktande fångar. Vid ett senare besök minst 30 år fram i tiden konstaterade jag med saknad, att denna gång nu igenmurats, antagligen för allmänhetens säkerhets skull, men med en tjusning mindre för det gamla slottet.

Det fanns också andra minnen av Kalmar forntid, den gamla vallen t.ex. Den var då ej riven nere vid Ölandsgatan, utan trafiken gick under ett lågt, stämningsrikt, skumt valv ut till Ljusa, öppna platsen vid hamnen. Detta valv revs under något av mina första Kalmarår omkring 1884, och en bred ljus gata, fortsättningen av Kaggengatan, för nu moderna bilar där fram. Vallen

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053: 8.

den s.k. Kavaljeren, nu en förtjusande promenadplats för sena tiders barn, fortsatte, räknat från järnväghållet, på andra sidan den charmanta stadsporten ett tämligen långt stycke öster ut åt Kalmar - Ångkvarnhållet. En bit därav revs också under mina tidiga Kalmarår för att göra plats för det planerade tullhuset. Vallen står dock än i trakten av teatern i sin gammalmodiga, mörka glans vid ändan av Norra Långgatan. Kvarteren däromkring synas mig tilltalande dystra, minnande om forna tiders fejder, deras osäkerhet för fiendens anfall. Jag har ett särskilt minne förknippat därmed, riktigt hemskt förresten, i stil med omgivningen. Jag skulle en sen, mörk höstkväll vid niotiden besöka min kamrat Efraim Ringberg, "Bob" kallad, som bodde hos en Fru Hultman i ett vindsrum två trappor upp, vettande åt den dystra vallen, eller i omedelbar närhet därav. Jag trevar mig i kolmörkret genom skymslena på vinden, når lyckligt fram till Efraims dörr, knackar, får intet svar, knackar igen med samma resultat, och begynner återtåget med sinnet stämt i hemsk melodi. Allt lyktas väl, och jag når till min stora lättnad gatan. Följande morgon, då jag träffade Bob i skolan, underrättade jag honom om mitt besök, och han svarade mig då med den naturligaste och lugnaste min i sitt breda, gemytliga ansikte: "Såg du liket på vinden?" Jag höll på att tappa andan av förskräckelse.

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gamla infartsporten vid Cellviken var också intressant, oraserad som denär. Där var också vackert, och tillsammans gjorde det ett angenämt intryck av forntid och nutid.

Den tessinska domkyrkan hör liksom slottet till riksantikvariens eller professors i estetik gebit, så denförbigår jag, sedan jag upplyst om, att däri ligger begravnen min farfars farfars bror, Lektor Andreas Wijkström, död 1763 på hemväg från ett besök hos sin svärfar, prosten Svebilius i Ålem, då hästarna kommo i sken, och han bröt nacken i ett dike. Kyrkan ligger efter mitt förmenande alltför prosaiskt med torgkommersen mitt framför fasaden, nog kunde väl en liten plantering där vara på sin plats.

Ej heller beskriver jag utförligare det vackra rådhuset från Karl XI:s tid med sin latinska Inskrift, som jag aldrig kunnat översätta: "Pietate sublata justitia tollitur", det lär visst ~~ilfri~~ översättning betyda: "med barmhärtighet till grund skipas rättvisa" (rättare (den juridiska): "om fromheten försvinner, bliver rättvisan maktlös".) en utomordentlig sats synes det mig. Bland privathusen förefaller mig först anmärkningsvärt det Appeltoftska huset på Storgatan med sin höga trappgavel åt gatan, ett hus i hörnet av Kaggensgatan och Södra Långgatan och det vackra Dahmska huset nere vid Kavaljeren, diagonalt beläget mot det ävenledes stilfulla domprosthuset

med sitt höga, inåtböjda tegeltak och minnen av Stagnelius, de tre förstnämnda åtminstone gamla, bastanta 1600-talshus, varom inskriptionerna giva närmare besked. Ett hus till vill jag ej förglömma, det Sahlstenska huset i hörnet av Södra Långgatan och Östra Sjögatan, där under min skoltid Nordstjernans bryggerier hade sina lokaler. Jag nämner gärna huset, därför att ägaren förekommer omnämnd, tydligen en av stadens mest framstående borgare, i den av mig i början av denna historia omnämnda släktboken av Nils Wijkström.

Den vanliga eftermiddagspromenaden gick över Stortorget, Storgatan, Larmtorget med teatern till höger och Frimurarelogen till vänster, gatan vidare framåt, flankerad av teatervallen till höger och vallen åt järnvägen till vänster, så kom man till Cellviken till höger, slottsfjärden med slottets vackra profil till vänster, längre fram cigarrbutiken Rotundan till höger, där trots förbudet mot tobaksrökning cigaretten "Duke of Durham" med kungliga porträtter en miniature i asken köptes, så kom man till Tullslätten, järnvägsspåret och Rostads folkskolelärarinneseminarium till höger. Längre utåt var mycket litet bebyggt, en oerhörd skillnad nu efter dessa mer än 50 år.

Och så sluta vi med gamla "Staun" i samma trakt, för att uttrycka sig på äkta kalmardialekt. Där var smått, trångt och

ACC. NR M. 9053 //

//
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

krokigt med doft av förgångna tider, gamla kyrkogården låg där, förfallen och enkel. För övrigt lågo dessa stadsdelar alldeles för långt från vår intressesfär, likasom Ängö åt motsatta hållet, som också ansågs såsom en mindervärd stadsdel.

Denna skiljdes medelst en bro från staden på Kvarnholmen. Där bodde "busarna", med lysande inslag av kaptenen vid väg- och vattenbyggnadskåren, Öhnell.

Resorna till och från hemmet.

Jag har i det föregående talat om resor från och till hemmet. Då vill jag här inflika en liten kulturbild från anno dazumal. Kommunikationerna mellan Oskarshamn och Kalmar voro hela min sjuåriga skoltid till 1890 långt ifrån vad de sedan blevo. Telefon fanns icke, utom möjligen allra sista året, järnvägen Kalmar-Berga, som nu så förkortar avståndet mellan de båda städerna, var då knappast mer än en uttalad tanke, och det nu så utvecklade bilväsendet förefanns ej ens i sitt embryo. Ångbåtar funnos i alla fall, det var ljuvligt att vid vårteminens slut få stiga ombord på ångbåten med en fyra timmars behaglig sjöresa framför sig och, med undantag för kvarsitteriet i VI:1, ha betyg på fickan om uppflyttning i högre klass, må vara, att det var slätstruket nog, men det oroade ganska litet en frigjord ande. Denna ljuvliga känsla tog sig dock starkaste åtttryck när man en kulan decemberdag ungefär i mitten av månaden fick skudda Kalmarstoftet av sina fötter och gå ombord på den lilla snigelgående paddan "Oskarshamn" eller "Borgholm". Ångbåten skulle lägga till vid de små lastageplatserna Pataholm, Timmernabben Mönsterås och Påskallavik, med tidsödande lastningar och lossningar överallt, vinterdagen var kort, men o, vilken trevnad och ro i sinnet att veta, när man lade ut från Påskallavik, och

mörkret föll på, att nu var man snart inom det vinkande, varma hemmets synvinkel med de väntande julfröjderna och julbjudningarna. Jag trivdes aldrig i Kalmar, trots de större förhållandena där än i den föraktade staden Oskarshamn, det var väl i alla fall skoltvånget och läxboken, som fått ta på sig ansvaret för dessa mina känslor, de skolpojkar äro väl för övrigt lätt räknade, som med tålamod fördraga, ännu mindre älska detta tvång och denna bok, även om alla lärarna äro idealiska, vilket de sannerligen icke voro i den goda gamla staden, lika litet som eleverna.

Och så kom återfärden i mitten av januari efter sötebrödsdagarna hemma med en lika djup och övertygad känsla av obehag och ^{t/}ristesse som dess motsats vid hemfärd^{en} i december. Det var en mycket stor självövertvinnelse att stiga upp den tidiga, mörka vintermorgonen med perspektivet av nio mils resa, ibland med Fars hästar, oftast med lejd skjuts av den hedersmannen, Nils Magnus i Åsa, en vänlig och fryntlig arrendator av den gamla, hederliga sorten. Var det snö, så gick det någorlunda i den varma släden med mjuka fällar, var det vagn så mycket sämre. I sällskap hade vi alltid kusinerna Knut och Axel, ibland också rektor Sandbergs dotter Emma. Knut och Axel voro förträffliga färdekamrater, muntra och lustiga, Axel som vanligt charmant. Far och Mor voro naturligtvis uppe vid avfärden med ljus inomhus och tjockt mörker där utomkring, och Far gav alltid order

ACC. N:R M. 9053:14

om, var vi skulle pusta, först i Mönsterås halvannan timme eller två, där vi selade av och hästarna fingo en välbehövlig vila, och vi själva inmundigade av den medhavda matsäcken. Så pustades i Ryssby gästgivaregård någon timme, snart passerade vi den fordoms illa beryktade "Galgkrogen", och det dröjde ej länge, förrän vi vid 6-tiden på aftonen gjorde vårt sorgliga intåg i lärdomsstaden för att gå till mötes nytt plugg och nya spatserturer med kamraterna och flickorna, nya erövringar bland dem eller befästandet av de gamla förskansningarna.

14
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:15

15
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Slädkarnevaler.

Åtskilliga vintersäsongers clou var dock slädpartierna med karneval genom stadens gator. Det var helt enkelt "hemskt" roligt, jag lämnar osagt, om mera för de agerande eller publiken, d.v.s. hela staden, troligen dock mest de förra. Därom avhandlades i veckor, och för diskussion om program och kostymer fick nog läxboken, trots dess vikt och tråkighet, ge vika, fast man aktade sig för att låta Marcus, vilkens samtycke till nöjet man ex officio inhämtat, alltför mycket veta om ens iver med ty åtföljande negligering av läxan.

Till dessa karnevaler hade endast gymnasiet, d.v.s. klasserna VI:1, VI:2 o. VII:1, VII:2 tillträde. De plebejiska småklasserna befunnos ej värdiga men fingo sitt lystmäte tillfredsställt genom att löpa efter kortegen gata upp och gata ner, under skrän och tjut i broderligt samröre med de icke mindre förtjusta "busarna".

Det första slädpartiet, däri jag själv var agerande medlem, gick av stapeln själva Karldagen 1888. Programmet, utarbetat av den snillrike och för litterärt framträdande alltid använde Axel Lanner i VII:1, hade till överskrift: CARNAVAL DE CALMAR; somgavs till åminnelse av Carl den store.

"Till ära för hans minnesrika levnad, som han avslutade

ACC. NR M. 9053:16.

16
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

genom sitt högtidliga fränfälle den XXVIII januari anno ICCXIV
har corps gymnastisique beslutit anordna ett noch nie dagewese-
nes festtåg enligt följande

ORDNING

I. Festföremål.

1. Karl den Stores skugga, som majestätiskt svävar fram över
gatans isbelagda stenläggning.

II. Uppvaktning.

2. Härolder, som traciskt horn framstöta hans lov.
3. Don Quichote och Sancho Panza.

III. Hedersgäster.

4. Hans majestäts skyddslings ättelägg, körd av sin kammar-
herre och vinagent m.m.
5. Kardinal med påvlig bulla, körd av korgosse.
6. Prinsen av Coburg, dragen av stormakterna.
7. Margareta, Faust och Mefistofeles.
8. Hjalmar och Orvar Odd.
9. Döbeln, körd av Björneborgare.

IV. Representanter från sångens värd.

10. Chansonettesångerskor från Kongens by med beundrare, svär-

ACC. NR M. 9053:17.

17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mare och raketer.

11. Edvard och Brynhilde, förda av "fursten i svenska sången"
Kronvall.

12. Pyramus och Thisbe.

V. Kronos ättling.

13. En löjtnants sysselsättning på skottdagen.

14. Solåret omgivet av årstiderna.

VI. Amors dito och aspiranter.

15. Musikanter.

16. Brud och brudgum.

17. Präst, klockare och kyrkstöt.

18. Bröllopgäster.

VII. Skilda typer.

19. General Boulanger i svensk översättning.

20. Ångköksföreståndaren Larsson, körd av svälttullen.

21. Zigenarläger.

VIII. Populace.

22. Strindberg, Jörgen och Putte diktande, körda av Tidsandan.

IX. Eskort.

23. Kölltörpapöjka på vej te släta.

X. Hans Majestäts hovnarr.

ACC. N:R M. 9053:18.

18.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

XI. Småstadsgaminer m.fl. inkommen-
surabla storheter.

XII. Bleka maner, som svansat med
Hans Majestät från skuggornas
hemska rike.

Jag föreställde själv Margareta, vid mina fötter, knäböjande, Erik Kidron som Faust, och bakom oss med ett djävulskt leende Vilhelm Jakobsson som Mefisto. Numret lär ha gjort sig utmärkt, enligt åskådares omdöme. Jag stod där på flakvagnen som en blyg Gretchen med lång, ljus hårfläta, vederbörligen förhyrd hos "Man", en person, vars namn jag glömt, perukmakare, komisk i sitt tal och sätt, föremål för alla gymnasisters hånfulla omnaämnan, men icke desto mindre deras outhärliga faktotum, när det gällde utklädningar och dramatik. Min släkting, Anna Kreuger, hade hjälpt mig med den lyckade kostymeringen, varom porträtt ännu i min ägo bär vittne. Mitt deltagande i det här-liga äventyret var icke, trots gymnasistskapet, ett från början avgjort faktum. Jag var i konfirmationsåldern, och Marcus, den genomhygglige, hade för mig uttalat sina betänkligheter om det opassande att såsom konfirmand deltaga i detta världsliga nöje, och att jag borde rådfråga min konfirmationslärare, den om möjligt ännu hyggligare, rare domprosten Richard Warholm. Jag

ACC. N:R M. 9053:19.

begrep nu icke alls det syndiga i deltagandet i nöjet, min håg stod med all kraft till detta såsom något enastående, och min konfirmationsandlighet stod på nollpunkten. Jag satte mig i förbindelse med Far och Mor, och då telefon ej fanns den tiden, fick jag som svar ett telegram: "Kläd dig väl, så får du vara med". Så gick jag gladeligen till domprosten och bad om hans tillåtelse i ärendet. Det blev en obehaglig kalldusch, i det han utlät sig: "Den saken har jag ej med att göra, det får du avgöra efter ditt eget samvete", och så fann jag lämpligt att taga avsked. Mitt samvetes röst hörde jag vid tillfället aldrig av och aldrig sedan heller, så jag deltog långt ifrån skrupulöst i det ogement roliga nöjet - en av de gladaste dagarna i mitt liv. Emellertid lydde jag föräldrarnas varning att kläda mig väl. Det var förresten en mycket kall vinterdag. Under Margaretakostymen påtog jag en tjock arbetsblus av ylle, gensare heter det visst på modernare språk. Det var litet påkostande för mitt rollsenliga koketteri att vara smal, det gjorde, att snörlivet måste åtdragas hänsynslöst. På kortegen genom staden gick det väl an, jag smålog av alla krafter blygt mot min Erik - Faust, och vändades i samma tempo för mitt usla snörlivs skull. Till sist tog detta ut sin rätt. Då karnevalståget hunnit ut till Törhby gård, där familjen Meurling huserade, några kilometer från Kalmar, höll jag på att få dändimpen. Jag bleknade,

19
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053'20.

och just som jag skulle trilla baklänges i teaterprakten, rusade den snälla fru Meurling till, som insett min vanda, "Margaretha svinmar", skrek hon till och klippte med några drag upp hela härligheten med lösbröst och snörliv. Jag fick luft, o så ljuvligt, och var på några minuter återställd till hälsan, men på hemvägen, då det roliga för längesedan nått sin kulmen och var på nersidan fann jag det onödigt att återinträda i rollem, så att både snörliv och lösbröst permitterades från sin tjänst. I alla fall blev det en obehaglig svit för mig av äventyret, i det att Pelle Öhnell, min klasskamrat, spridde ut, att "Margareta" supit sig full", och att detta hade synnerligen tydligt manifesterats hos Meurlings på Törnby. Och då var sanningen det motsatta, att jag icke på hela dagen förtärt en enda droppe sprit.

Sedermera på aftonen var det gymnastikbal på hotel Le Grand, som nuvarande stadshotellet då hette, men på grund av mitt konfirmandskap, och den andlighet, som jag då skulle antas besitta, fick jag då ej vara med. Det var en försakelse under alla förhållanden, men att försaka förädla karaktären, och det har väl gjort, att jag sedan blev den hygglige unge man jag blev, jag vädjar till mina flickbekanta.

20
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den andra karnevalen gick av stapeln den 9 februari 1889 klockan tre eftermiddagen, men så rolig som den föregående var den ej, dock rolig nog. Ett ledsamt förebud var telegrammet några dagar förut om kronprins Rudolfs av Österrike tragiska död i Mayerling. Det hette först förresten blott, att han hastigt avlidit, dagen efter konstaterade telegrafan den rysliga händelsen.

Programmet var, som jag vill minnas, i huvuddelar uppgjort av Axel Lanner naturligtvis. Det hade till överskrift:

"DEN STORA FOLKVANDRINGEN 1889"

och vidare Halvmänniskan Attila giver med avskyvärda bölanden signal till uppbrott från lärdomens knaggliga gård,

varvid folkvandringens vilda vågor utgjuta sig över fälten i följande

ORDNING

1. Förridare.
1. Karl XII, med bussar, vilke med segervana svärd bana väg genom mängden.
2. II! Festföremål.
Hunnernas konung, halvilden och vidundret Attila, hrribilis visu.

ACC. NR M. 9053:22.

22
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

III. Uppvaktning.

3. Dess själsförvant, stråtrövaren Rinaldo Rinaldini med band.
4. Herkules vid skiljovägen.
5. Valkyrian och den fallne hjälten.
6. Skönhetspriset.

IV. Hedersgäster.

7. Erik XIV, Karin Månsdotter och Göran Persson.
8. Askungen.

V. Politiska storheter.

9. Den tygellösa kampen mellan Boulanger och Flaqueet.
10. Representanter från Hatt- och Mösspartierna, körda av sprit-
andan.
11. Spanska spritfrågan.

VI. Skilda typer.

12. Engelska turister.
13. Darwins felande länk.
14. Lappkåta.
15. Disk- och kantblommor.
16. Söndagsjägare på hemväg.

VII. Plebs.

17. Kaffesysstrar.
18. Torsåsingar.

ACC. NR M. 9053:23.

VIII. Skojpappor.

IX. Eskort.

19. Krigsmakten till lands och vatten.

X. Rikets övriga innebyggare m.m.

Nöjer mig med att anmärka, att numret V:9 utgjordes av en häst utan betsel mellan två personer, och att VI:15 likaledes var en vits, det föreställde kaféflickor, omgivna av sina beundrare.

Jag föreställde Karin Månsdotter, Tant Ebba Kreuger hade med konstföfaren hand prytt mig. Karnevalen avslutades i hög stämning med bal i gymnastiksalen eller hotell Le Grand.

Efter denna tid torkade karnevalerna in, jag tror denna var den näst sista, så mycket roligare är det nu för mig att på gamla dar erinra mig deras festivitas och det storartade nöje, de beredde oss och icke minst våra flickbekanta och deras föräldrar, som i sluten trupp beskådade vårt triumftåg genom gatorna. Ack, den gamla roliga tiden, trots dess läxplugg och matematiklektioner!

N. 3.

Ett annat ytterst viktigt glädjemoment i den gråa skoldagen var förbundet n 3, till vilket alumner från lägst VI:2 efter inval fingo inträde. Dessa mystiska tecken betyda blott November

43
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:24

3, då förbundet 1864 instiftades av lärjungen Carl Gustav Herlin, sedermera död som kontraktsprost i Högsby, och till vilken regelbundet varje tredje november, förbundets högtidsdag, sändes telegram, varpå alltid ankom svar. Det var med mycket spänning vi VI:2 klassister en höstdag inväntade det högtidliga inträdet av sekreteraren i N3, VII:2, klassisten John Löwgren, nu emeritus landskamrer i Stockholms län. Han hade den charmantaste handstil jag någonsin sett, och detta i förening med den viktiga byråkratmin han anlade, när han i nåder utlämnade kallelsebrevet till de på grund av föregående högtidlig konselj valde, gjorde, att jag fann mig icke litet hemligt stolt över att i min hand vid detta tillfälle hava ett högtidligt kallelsebrev till reception vid förbundets snart följande årsfest, till icke ringa, fast hemlig förargelse för dem,, som ej befunnits värdiga, för övrigt ett högst gotttyckligt val av N 3-konseljen. Och det var också med en hemlig inre bävan, som jag kände den stora dagen nalkas. De äldre kamratmedlemmarna i förbundet gingo med förbehållsamma miner, allt skulle vara så tyst och hemlighetsfullt. I smyg anförtröddes det mig, att det var nödvändigt att hava rena kalsonger vid invigningen. Det hedrar i alla fall mitt förstånd, att jag misstänkte, att en hund låg begraven här, och att skämtet var nonsens. Jag beslöt att, även med risk att anses såsom ovärdig medlem av det illustra förbundet, trotsa uppmaningen och satte mig helt över de rena kalsongerna,

24
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:25.

25
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som vid den följande receptionen aldrig ens nämndes. Nåväl, högtidsdagen kom, och spänningen var, fränsett kalsongerna, stor nog.

Årsfesten ägde rum på hotel Le Grand, och receptor var naturligtvis den idealiske, av allmän popularitet omsvävade Axel Lanner. Vi infördes en i sänder i något rum bredvid stora salongen, Receptor stod, hög och allvarlig, iklädd N 3-stjärnan, femuddig, i ett rött band på bröstet, framför någon festklädd kateder.

Omkring stodo de äldre N3-kamraterna, tysta och viktiga som Egyptens präster, och receptionen började. När jag nu 48 år efteråt tänker på den högtidliga akten, kan jag knappast undgå att hålla mig för skratt, trots det egyptiska allvaret då. Av hela intagningsformuläret minns jag ej nu annat än det högtidliga löftet att obrottsligt tiga med ordens underbara hemligheter, ett löfte, som jag ordentligt höll, fastän jag ännu i skrivande stund icke begriper, vad det var för finesser att tiga med, varken konspirationer eller dynamitattentat planlades, och det oskyldiga, både kvicka och dumma skämt, som inom förbundet kom till synes, var ingalunda av natur att hemlighållas. Förbundsbröderna togo också detta sitt receptionslofte lätt och pratade rent ogenerat bredvid mun inför andra, i de ockulta mysterierna ointagna. Nu är ju detta gamla förbund för länge sedan upplöst, och jag anser mig oförhindrad att blotta dess "mysterier". Jag kan därför berätta, att efter receptionen intå-

gade man under avsjungande av förbundssången, diktad av den tidigt bortgångne, poetiskt synnerligen begåvade Ahlberg (Lalli), som var före min tid, "för rätt och skönt och sant vi strida", in i den ljusglänsande, stora festsalen, där bålar väntade, sången tonade och man broderligen marscherade arm i arm runt salen under gemyt och Geist. De omnämnda mysterierna bestodo, förutom av bacchitjänsten vid bålen -- jag^{er}-känner härvid, att den någon gång kunde gå till överdrift, i det att någon mindre motståndskraftig kamrat kunde förfriska sig för mycket, något som naturligtvis sorgfälligt doldes för Marcus -- även av den vällovliga tjänsten hos Apollo och Thalia. Apollos organ var tidningen, Thalís teatern. Jag får beträffande Apollotjänsten uppriktigt säga, att i denna tidning, som hade sin av förbundet högtidligt utkorade redaktör, förekommo verkligen saker av alldeles utmärkt beskaffenhet, som kunde hedra vilken blivande stor-skald som helst såsom ett ungdomligt lärospån. Bland redaktörerna var naturligtvis Axel Lanner, död vid blott 35 års ålder, och Kalle Areskog, nu kyrkoherde i Glömminge på Öland.

Det var vid årsfesten lustigt att höra redaktören ljudeligen utropa sitt mot allt svneskt språkbruk stridande: "Tidningen tager sin början". Vi lystrade genast till stridsropet, och så fick man litet var sön beskärda del av vett och ovett, allt i kamratskapets gemytliga tecken. Där var helt enkelt överdådiga saker att höra, inte minst i den poetiskt högstämda stilen och

i buffästilen också. Lanner skrev en härlig parodi på melodien: "Och Petter Jönsson han såg i fäderneslandet" över den allmänt föraktade och avskydde adjunkten i franska, fil. kand. Adil Neander, skåning. Hans namn förändrades i det ståtliga kvädet till "Dille" med anspelning på hans svaghet för spriten, som sannerligen ej så sällan gav sig de eklatantaste uttryck. Detta "Dille" blev sedan Neanders öknamn, och jag vet ej, vilket som spred sig fortast genom hela skolpojkskaran, antingen öknamnet eller författarens ryktbarhet och tacksamheten mot honom för det förlösande ordet. Säkert är, att vad hastigheten i båda avseendena beträffar, gav den intet övrigt att önska. Tidningen hade också sina utmärkta illustratörer, bland annat excellerade Kalle Kidron däri. Belägg därpå, såväl som på det rent litterära, visa de rester av tidningsupplagorna, som efter förbundets upplösande nu lära finnas i någon samlares ägo.

Den goda Thalia hade också sin dyrkare i N 3-isterna. En lång tid var Bror Kjellberg teaterdirektör, före honom Kalle Deurell, både som klippta och skurna därtill. Calle skördar ännu lagrar, trots sina 67 år, på scenen och i radio, och Bror Kjellberg, trots sitt tillstånd som emeritus landskanslist, för övrigt hovrättsnatarie i Kalmar, har ännu den pojkaktiga lusten i sinnet, därom vittnade icke minst hans tokerier nu i juli 1935 vid vårt 45-årsstudentmöte i Borgholm. Calle Deurell med sin klangfulla bas var den borne komikern, brodern Kjellberg, skämde ej heller

ACC. N:R M. 9053: 28.

28
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ut sin roll som père noble eller dylikt, Fabian Wållgren hade en vacker tenor och dito utseende, kanske litet för medvetet sött. Han var naturligtvis förste älskare, och själv skall jag inhi-bera all kritik över mig, som första älskarinna med de vanliga lösbrösten, dessa voro våra vanliga fack. De pjäser jag nu minnes jag medverkade i, hette "Kärlek och upptåg", "Min hustrus affärer", "Tosingar" gavs också utan mig.

Jag måste tala om ett lustigt intermezzo. Vi firade årsfesten som vanligt på Witts hotell. Rector Markus och lektorn i kristendom och latin, Hallmer, voro värdsamt inbjudna och sutto i högönsklig välmåga och feststämning i bekväma stolar framför ridån, ja, för alldel, vi hade både ridå, kulisser och kostymer, en riktig lump förresten, som jag skulle förvalta under det fina namnet garderobier. Det stora dramat hade redan börjat att gå av stapeln. Det var spänning och högtidlighet på båda sidor om rampen. Och vad som skulle särskilt märkas i detta storartade skådespel "Min hustrus affärer" var fruns slösaktighet, hur det till mannens förtvivlan haglade räkningar över henne att betalas. Fruns roll uppbars av författaren till dessa rader, och springpojken med räkningarna av Pelle Öhnell. Inspelningen var emellertid så illa skött, att när frun sade: "Det knackar", skulle hon lyssna och sedan gå till dörren och säga: "Var så god och stig in, min herre". Det gjorde hon också, och nog

ACC. N:R M. 9053:29.

29
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

öppnades en dörr alltid, men denna var anbragt på motsatt sida mot det håll, till vilket hon hade gått, och in träder helt ogenerat Pelle Öhnell, springpojken - och säger: "Tackar min fru", varpå han presenterar räkningen till fruns stora vanda. Men ännu värre var det längre fram i pjäsen, när memoreringen totalt felade. Pelle Öhnell skulle in i en scen, men uteblev helt sonika, jag kom av mig och sade inte ett smack, den usle sufflören, vem det nu var, svek mig, och det blev en pinsam situation på scenen. Kalle Deurell där bakom kulissen, som såg mitt trångmål och väl var inne litet i pjäsens gång, fick tag i Pelle Öhnell och med ett ord: "du skall ju in nu", slängde han i^a honom till den arma frun för att fortsätta en avbruten konversation. Hur vi redde oss de närmaste sekunderna, vet jag ej, men till slut gick det i lås, och ridån sänkte sig över vår triumf eller vårt fiasko. Men vad jag vet eller rättare såg, det var Marcus och Munken (Hallmer), som syn- och hörbarligen vred sig i skrattparoxysmer och hade enastående roligt.

De ordinarie, enkla sammakomsternaⁿ, ägde rum i en sal i Sturckska flickskolan mitt emot läroverket. Där deklamerades och diskuterades, även uppfördes där teaterpjäser, bland andra "Blodbadet på Sicilien" eller "Kärlek utan hat" eller "Hat utan kärlek" eller "Kärlek och hat" eller "Hat och kärlek" eller "Kärlek med hat" eller "Hat med kärlek" m.m., där alla till

ACC. NR M. 9053:30.

sist mördades och Odens fåglar svävade över de avsomnade "liken", d.v.s. Kalle Areskog kom med några vättar på ett snöre och svängde över valplatsen. Där uppfördes också en pjäs med antikt ämne, författaren var visst kamraten Teofilus Pettersson, jag uppträdde som hetären Lalage i Horatii oder i en grekisk dräkt, komponerad av tant Ebba Kreuger.

Just innan jag invaldes i N 3, avskaffades genom lagenligt beslut en tjänstebefattning, vars innehavare av okänd anledning kallades "Krigsis". Hans åliggande var att ^{tåligt} ~~tolv~~ lifa alla kamraternas elaka anspelningar, hån och gyckel, det var helt enkelt upprörande medeltidsaktigt att låta en för innehavaren så förnedrande, jag skulle vilja säga, slavtjänst, bestå, och den arme stackarn tycker jag skulle kunna ha betackat sig för äran att vara medlem i förbundet, utan då hellre utträda därur. Den siste innehavaren hette John Johansson. Han bytte sedan namn och kallade sig Cederberg, han gick sedan under namnet Dick John Cederberg. Något ljushuvud var han icke. Han försökte med mig i studneten, rätt så betydligt äldre han var, men fick C i alla skrivningar. Han dök sedan upp i Uppsala som välbeställd student, det påstods, men jag har icke något belägg för det, att han försökt lyckan 12 gånger. Han lämnade klokt nog snart den lärda banan, gifte sig rikt, slog sig på lantbruk, och är för länge sedan försvunnen ur min synkrets, säkerligen död. Denne var, som

30
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053:3/

sagt, den siste "Krigsis". Det hedrar Axel Lanners minne, att han som riddaren sans peur et sans reproche föreslog ämbetets upphävande, och det ramlade också utan vidare, som en gammal gärdesgård.

Några år efter min studentexamen upplöstes hela förbundet, det var åtskilliga ledsamma orsaker, som medverkade, men de höra utom ramen av dessa anteckningar och förbigås därför. Sedermera har ju namnet och tanken upptagits igen, tanken så pass utvidgad, att alla, som gått i Kalmar skola, studenter och icke studenter, under kamratliga former och ungdomligt gemyt årligen den 3 november samlas å hotell Gillet i Stockholm. Jag hade nöjet att i fjol, 1934, bevista 70-årsjubileet, då jag bar min gamla "N 3-stjärna" sedan anno dazumal, d.v.s. 44 år sedan. Underligt att minnas.

3/
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Häst-August" i "Arken".

Ett annat nöje av kanske omtvistat slag var att gå och höra "Hästaugust" predika i "Arken", ett bönhus ute i Malmfjärden eller kanske det var Tullslätten. Det har alltid varit mig motbjudande att fälla en kategorisk dom, särskilt i religiösa spörsmål, jag lämnar därför domen åt Den som rätt dömer. Men nog stod jag häpnande och tvivlande, då jag såg och hörde, ja, skall jag säga, upptågen, i "Arken". Skolpojkarna gingo dit en masse, precis som det vore en cirkus, och det var en livlig konversation följande dag i skolan om, hur skojigt de hade haft det där. Och de annonser, som i "Barometern" infördes om sammankomsterna i "Arken", jäva ej heller mitt omdöme härom. Jag samlade urklipp därav, tyvärr ha de kommit bort, men jag minns ännu några, t.ex. denna obegripliga: "en väg lagd in i satans rike, är du med i Guds eller satans brandkår? Elden blåser för matt, blås på", eller vad sägs om följande smaklöshet: "Servering av kaffe, the, sång, musik och syndernas förlåtelse. Entré 10 öre."

Doktor Fabian Månsson har i sin alldeles förträffliga bok: "Rättfärdiggörelse genom tron" skildrat denne Hästaugust (Andersson) och den rörelse han företrädde, jag hänvisar till denna bok, som ett trovärdigt tidsdokument. Ännu en gång: Boken är charmant skriven.

ACC. NR M. 9053:33.

73
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mörkrets makt.

Ännu en historia om Sand bör fullt försvara sin plats. Den kan ock vara ett uttryck för folkpsykologien i orten, detta begrepp utvidgat till hela Småland:

Det var en dräng i Gammalnäs (strax norr om Figeholm). Han hade på något mystiskt sätt kommit i ett allt för intimt förhållande till sjörået, som visade sin ynnest genom att han fick en härlig medvind, närhelst han begav sig ut på de blå djupen. Han kunde fara i "lo och lä", och till stan (Oskarshamn) styrde han sin farkost tryggt och snabbt i det mest rasande motväder. Till sist blev han emellertid slagen i sitt samvete över det orätta i detta förhållande och ville göra slut på det. Det gick inte, och som sista åtgärd i saken hämtade han prosten Liljedal i Misterhult. Denne läste och bad efter alla konstens regler, och att det hade avsedd verkan förstods därav, att "det bölade och tjöt som en tjur" därute från havskanten. Det var sjörået, som nu var rasande, då det märkte, att det miste sin makt över ett stackars människobarn. Drängen hade nått sitt mål, och förhållandet mellandem var nu slut. "Men", sade han: "Nu har jag också mist tura på svartänga" (=sjön). Den stadiga medvinden var slut.

ACC. NR M. 9053:34

S k r o c k.

Och vad säges om alla "mytiska" historier och skrock, som jag hört i massvis, orten är full härav, det är skada, att jag icke antecknade alla.

De första åren av min tjänst här i Tunalän ägdes Syserums säteri i Tuna socken av en bonde. Dennes gifte son hade en liten dotter, som var sjuk, och så fick man det goda rådet, att flickan skulle promenera på magen av ett barnlik. I torpet Byrum i grannskapet dog händelsevis en liten flicka, och det var ju lämpligt att pröva kurens effektivitet, som också skedde efter föreskrift. Hur experimentet utföll, vet jag ej. Jag har hört histoien av en trovärdig nämndeman från Tuna.

Vidare i den ockulta läkekonsten i orten berättar änkefru Selma Håkansson, Nygård, Misterhults socken, den 25 april 1933 för mig under bedyrande av sin sanningsenlighet:

Hennes son Ivar, nu i ett par och tjugo års ålder, blev vid ett års låder allvarligt sjuk, varför doktor Wykman i Mörtfors söktes. Han gav besked, stt det var engelska sjukan, och att ingen medicin hjälpte, han rekommenderade endast frisk luft ute. Huvudet växte, men kroppen tycktes endast bli mindre och mindre. Avföringen var abnorm med osmälta beståndsdelar. Sjukdomen tilltog alltmer och vid pojkens fyra års ålder visade

34
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:35.

85
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den sig mycket svårartad. Då benen icke buro honom, kunde han icke gå, utan bara kröp. Allas "moster Maria" i Hälsingsö, fru Johansson, rekommenderade då för rådfrågning mor Karin från Djupviken nära Figeholm, för tillfället vistandes hos sin måg i Gröndal, Oskarshamn. En vacker dag for alltså fru Håkansson ner till staden med Ivar att söka bot hos mor Karin, som anträffades hemma. Hon tog pojken i sitt knä, skar ett smitt i hans ena öra, så att det blödde rätt så mycket. Av blodet strök hon på pojkens mage, och detta fick icke tvättas av på nio dagar. Något vidare gjordes icke. Något läsande eller besvärjande kunde Fru Håkansson ej iakttaga. Redan andra dagen syntes tydlig förbättring. Det märktes på afföringen, som nu var naturligare. Förbättringen fortgick för varje dag. Pojken försökte att gå, det lyckades mer och mer, och efter ett år kunde han gå riktigt.

Av lägenhetsägaren Olaus Svensson i Augustenborg under Götebo, Misterhults socken, har jag detta formulär mot ormbett: "Bo ligger i ring, du förmår ingenting", och så skulle man uppläsa de tre heliga namnen, Fadern, Sonen och Anden. Ett annat formulär gav han mig också: "Ormens hugg är Kajens (=Kain) hugg och Kajens hugg är ormes hugg", också med de tre heliga namnen.

Annan version om Misterhult.

Och eftersom jag nu nämnt Olaus Svensson, så kanske det är lämpligt att göra en paus i "kuseriet" och såsom ett angenämt avbrott inflicka följande, berättelse av honom av den 11 maj 1936, angående hur Misterhults gård kom att inköpas av Larsson i Figeholm, en något olika version mot prosten Meurlings, den intages i alla fall trots risken av dubbelheten, såsom en betydande tidsbild från länge sedan svunna dagar. Jag citerar direkt mina anteckningar den 11 maj 1936 hos Olof Sand i Misterhult, där lägenhetsägaren Olaus Svensson, Augustenborg, Götebo, född 7 december 1853 i Jakobstorp, Misterhult, berättar:

Ägaren till Misterhults gård i slutet av 1700-talet var sjökapt. Wimmercrantz, härstammande från Vimmerby, varav han tagit namnet. Under sina resor långt ner i södra länderna fick han i en "sjökvas" eller bäckegång, som rinner ut i sjön, tag i en svart eller mörkfärgad flicka, som han tog med sig hem och sedan gifte sig med. I början av 1800-talet sålde han gården till kapt. Per Hammarskjöld, som ägde Virkvarn. Per Hammarskjöld hade två söner, en hette Karl och bodde på Skultuna, en hette Per Michael och bodde på Misterhults gård. Denne Karl hade regeringens tillstånd att utgiva egna papperpengar. Han utsläppte för många i penningmarknaden utan motsvarande verklig valuta, så att han icke kunde inlösa dem. Han var alltså oredlig och

ACC. N:R M. 9053:37.

skulle häktas, och för att undgå detta rymde han till Amerika. Fadern, Per Hammarskjöld, och broder Per Michael, som voro in-
dragna i hans affärer, måste för den skull göra konkurs. Mis-
terhults såldes på konkursauktion och inropades för etthundra-
femtiotusen kronor av Handlanden Wils Larsson i Figeholm, bond-
son från Hälerum i Tuna socken, hans hustru var bonddotter från
Krokarp av samma socken. Som borgensmän för köpesumman hade
han konsul Per Kreuger i Kalmar. Länsmannen i orten, Tillberg,
ville också ha gården, och ansatte enträget Kreuger, att han
skulle säga upp sin borgen. Detta gjorde också Kreuger, men
Larsson for då till Swartz i Norrköping, denne gick i borgen
för honom, och så kunde han köpa gården, men Larsson hade då
fått förbinda sig till Swartz, att han, då patronatsrätt medfölj-
de gården, skulle till kyrkoherde i socknen utnämna en pastor
Liljedal, vilket också skedde. Liljedal skulle dock ha fått gå
in därpå, att Misterhults gård skulle vara fri från att lämna
honom något tionde.

År 1884 kom Carl Nordén till Misterhult som förvaltare,
och 1888 gifte han sig med godsägaren Larssons på Misterhult
dotter Josefine. Efter köpet av Misterhult på konkursauktionen
inköpte Larsson Axvallsboda järnbruk i Sunds socken, Nerike,
varför Nordén var där uppe ibland att styra med affärerna. Med
sitt obändiga lynne gjorde han sig omöjlig däruppe likasom i

37
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:38.

38
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Misterhult, han fick stryk av folket, så att han sedan fick ligga hemma till sängs ett år. "Men själv kan jag ej klaga på Nordén, jag hade aldrig något ont av honom", tillägger Svensson.

Arvingar efter Larsson voro, utom sonen, som dog ogift, en dotter Amalia, gift med färgare Castegren i Oskarshamn och fru Josefine Nordén. Fru Castegren ägde alltså hälften i Misterhult, vilket Nordén köpte för sexhundratusen kronor. Sedermera sålde Nordén skog från hela egendomen för etthundratusen kronor. Efter hans död såldes gården för tre millioner trehundratusen kronor.

Nordén var redan under förlovningstiden elak mot sin fästmö. En gång gav han sitt obehärskade lynne sådan frihet, att fästmön som var en stillsam, sansad kvinna, för att få frid för honom, flydde ut till Örö, men han släppte ej taget utan tog en skjuts och for efter henne, varvid han till biträde hade handlanden Johansson i Vällehorva och hemmansägaren Nils Karlsson i Elmekärr, och så återfördes hon utan vidare till hemmet.

ACC. NR M. 9053:39.

39
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Folkets röster om det övernaturliga.

Så skall jag komma med diverse anteckningar enligt muntliga uppgifter från av mig väl kända personer inom häradet:

Erik Sand, Strömslund, Misterhult, och hans söner Olof och Birger berätta hösten 1932:

Sands svärfar C.P.Solberg, ännu vid över 97 års ålder levande vid full vigör i Telleryd, Vena socken, men gammal Misterhultsbo har för Sand och hans barn berättat:

Då Solberg i sin Krafts dagar arrenderade Koppramåla, Misterhults socken, hade han i sin tjänst en piga, som en dag gick ut att mjölka korna utan att sedan höras av. Det blev skallgång efter henne, och det notades i Götemaren, men hon var och förblev borta, folk trodde att hon var "bergtagen", Solberg var hos pastor Nyander, som också trodde på "bergtagningen", och för att tillmötesgå Solbergs böner om hjälp, lät han lysa efter pigan i kyrkan. Solberg hade emellertid en granne, Österberg i Berghult under granngården Askaremåla, som hade ett finger med i spelet. En vacker dag efter tre veckors förlopp, då Solberg stod inne i sin kammare fick han genom fönstret se ett tåg komma i sakta skritt. I spetsen gick Österbergs hustru Anna-Lena och en käring, Anna-Stina, sjungande psalmer ur en medhavd psalmbok, därefter kom Österberg, ledande i armkrok pigan, som vid inträ-

det i stugan var dövstum. Österberg tecknade därvid åt Solberg, att hon icke kunde tala, och sedan sade han till om, att man skulle lägga upp en säng att lägga henne i. Sedan hon vederbörligen installerats i sängen, och en psalmbok lagts under kudden, förhöjde Österberg högtidligheten genom att lägga sig bredvid pigan. Vad nu "bergtagenheten" beträffar, kom det sedermera i dagen, att Österberg för att ha pigan för sig själv, hållit henne under dessa tre veckor dold på vinden av sitt hus. När det sedan blev allmän fråga om, vart pigan tagit vägen, och han måste hitta på en förklaringsgrund till hennes frånvaro, kom det honom väl tillpass att peka på det höga berg, som stötte intill Österbergs hus, och att lura i en lättrogh allmänhet, att hon där blivit "bergtagen" och upptäckt av Österberg, - på be- kostnad av hennes hörsel.

Apropå hörseln, så fördärvar det ej historien, att när Solberg följande dag skulle köra flickan tillbaka till hennes hem i Blixnäs under Wirum, var hon under hela vägen alldeles stum. När de slutligen kommit fram till hemmet, sprang katten i bråd- rappet upp i mjölkfatet, som stod på bordet i stugan. Hennes tungas band löstes då lyckligtvis med att hon svor till: "Gå ner med dej, kattfan!"

Av ovanstående kan man tydligt nog förstå, att pigan ej hörde till Guds bästa barn. Solberg omtalade för sin måg, att en gång

ACC. N:R M. 9053: 4/.

4/
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

under Misterhultstiden, då han var borta och hälsade på sin hustru i Södra Vi brunnsort och barnen voro ensamma hemma, hade hon frågat dem: "Vill ni se djävulen dansa?" De blevo förskräckta, särskilt när hon öppnade dörren och skrek: "Kom in djävlar, så ska vi ha roligt!" Dörrarna röko upp, möblerna lyftades, och det blev ett väldigt dån.

Solberg var född i Misterhult, ägde Lekaremåla och brukade samtidigt Koppramåla och Askaremåla. Är sedan 25 år bosatt i Vena socken.

Solberg hade en statare i Koppramåla, som han sade upp. Denne blev rasande, och när han flyttade, fick Solberg otur med djuren. Varenda nyfödd kalv torkades upp, djuren dogo och han visste icke, vad han skulletaga sig till. Han for då till bekanta spåkärningen Silverögat i Västervik, som ställde den diagnosen: "Ni har en statare, som ni har sagt upp, och som är ilsk på er därför. Han har lagt någonting under golvet i ladugården, och ni har intet annat att göra än att flytta ladugården." Solberg följde rådet, han rev ner och byggde på nytt, sedan var allt lugnt och väl.

En käring, Greta, boende i Samsvik, ett torp under Misterhults gård, och känd för sitt "kuseri", d.v.s. kunskap i troll-

ACC. NR M. 9053: 42.

domsväsen, var förälskad i en gubbe, Per i Björkmossen. Pers trohet var det emellertid si och så med, och hans förbindelser med andra "föremål" hade kommit till Gretas kännedom. Då Per en gång var på vägen hem efter ett dylikt strövtåg och kom till Skyttorps mo, började han må illa, så att han måste gå in i Skyttorpet. Så fort han kommit in, började det leva så rysligt, det slet och drog i honom, så han fördes åt spiseln till, och rätt som det var, åkte han upp i skorstenen, så man fick draga ner honom i benen. Detta hade Greta gjort.

- - - - -

42.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053 43.

73
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hos Erik Sand 10 juni 1933.

Fiskaren Edvin Nilssons i Strupö, en förträfflig ung man, enda dotter Sara, ett par tre år gammal, hade engelska sjukan, även kallad "skälvan". Nilsson bad personligen Sand att taga sopor från kyrkan före första gångsringningen kl. 8 & på söndagsmorgonen. Och just sopor skulle det vara. Sand åtlydde anmaningen, samlade in soporna, slog in dem i ett paket och skickade det till Strupö. Dessa sopor slogs sedan i vatten, flickan tvättades därmed och blev naturligtvis bra.

- - - - -

Vid samma tillfälle berättar slaktaren Gustav Albert Pettersson i Perstorpet, född 24 mars 1878:

I slutet av maj eller början av juni 1904, då jag under flera månader var anställd hos ingeniörerna, som byggde Klingsö och bodde på Linnäs, med arbete i sågen på Vargnäset, låg jag där helt ensam ennatt till kl. 5. Vid midnattstiden började det gå tungt i sågen och "re" i stenarna vid kopplingsverket, där man drog upp timret. Det kom och gick runt omkring därinne, och även så tycktes någon gå förbi mig. Jag låg på en bänk vid maskinen, som stoß på en halv alns avstånd. Jag hörde först hur det gick tungt, och sedan fick jag se en liten gubbe, omkring 80 cm. hög, klädd i en toppformig luva. Han gick förbi mig så nära, att jag

ACC. NR M. 9053:44

tänkte fatta tag i honom. Han gick sedan upp i sågen och försvann. Intet avhördes vidare. Jag låg vaken till kl. 5, då maskinisten kom och bytte med mig. Men att något varit å färde där, är tydligt. Folk, som legat nattvakt där, hade kommit ut till Linnäs mitt på natten, helt förskräckta. Karl Persson i Grönlid (Bussevik) och Kalle Skomakare i Hälersberg sade, att de aldrig ville gå dit mer. Då de hade lagt sig att sova vid ugnen, fingo de gubben på sig, ty de lågo i hans stråk. Lasse-Maja och hans far Lars Jonsson, som då bodde i Älviken vid Linnäs, ville inte vara i sågen, de hade också sett något där, och därför sutto de jämt utanför.

- - - - -

44.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2 Huvud 1845
i traktat av de-
baga.

ACC. NR M. 9053:45

År 1896 eller 1897 på hösten i oktober, då jag vistades hos min morbror, Otto Andersson i Götebo, skulle vi tidigt en morgon mellan kl. 12 och 1 ned till Oskarshamn för att sälja torgvaror. Det var klart månsken. När vi kommo till Tallungen mellan Misterhults herrgård och kyrkan, kom en storhund bredvid vagnen på högra sidan. Jag minns såväl det eldröda gapet och den uthängande stora, slappa tungan, just som den är på hundarna, när de springa sig varma. Morbror Andersson satt och körde. Han höjde piskan och skulle slå till hunden, men han fullbordade icke slaget, utan i samma ögonblick förvandlades hunden till en stor gris med riktig rompknopp. Hästen fick i stället taga emot slaget, och synbarligen av tacksamhet sprang grisen gemytligt bredvid, tills vi kommo till nuvarande poststationen nära kyrkan. Hästen sprang emellertid i starkt trav ända tills vi kommo till Nygård. Morbror sade intet, till vi kommo till Jämserum, där frågade han mig, om jag sett något. "Ja visst såg jag det", sade jag. Och vidare talade vi ej därom, till vi kommo till stan.

- - - - -

45
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053:46.

I april 1903, när jag var i Mederhult, skulle jag och Johan Zander i Mederhult till stan med ett köttlass, som jag skulle sälja. När vi kommo uppför Nybrobackarna mellan Västergård och Värnamo, orkade inte hästen draga lasset. Zander steg av och sade: "Ja, nu har vi fått något skit te åke me oss." Sedan tog han sin piska och satte sin mössa på piskskäftet och gick fram till hästen. Han sade, att han såg en liten gubbe, men han försvann strax, och i samma ögonblick fick Zander ett slag på mössan. Jag, som satt i sätet, såg hur mössa föll av piskan, Zander skuttade upp i sätet, och så bar det av. Hästen fick det då lättare och satte av i fart ett par hundra meter, han var så trött, att svetten flöt av honom. Det skrattade bakom, starkt och hemskt, jag ryser, när jag tänker på det. Sedan förekom intet vidare, och vi nådde lyckligt staden.

På återvägen föreföll icke heller något egendomligt.

- - - - -

46
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053: 47.

47.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I fyra år körde jag posten mellan Misterhult och Oskarshamn, bodde då i Perstorpet och hade en betesmark, Hammarsberg, ovanför kyrkogölen. Några dagar före midsommar år 1916 eller 1917 skulle jag tidigt på morgonen upp till Hammarsberg och hämta hästarna, men det var omöjligt att taga fast dem, då de voro helt uppskrämda. De bara sprungo omkring och fnyste. Själv snodde jag omkring för att undersöka orsaken till deras oro. Jag fick då se en liten gubbe, som sprang omkring, gråaktig, icke stor, som det föreföll, så sprang han över gärdesgården. Jag hoppade också över densamma för att följa honom, men efter en liten stund försvann skepnaden. Jag vände tillbaka till hästarna, det var svårt att få tag i dem, uppskrämda som de voro. Alltihop gjorde, att jag kom en halv timma för sent till posten, varför jag fick en uppsträckning av Sand, som stod för skjuthållet. Men sedan hästarna spänts för, gick det bra till Oskarshamn.

- - - - -

ACC. N:R M. 9053:48.

48

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Omkring åren 1913 - 1914 hade jag en ko, som satt en morotsbit i halsen, och denna kunde icke avlägsnas. Jag for då till Johan i riket (Karlsson) och frågade honom: "Ni kan ju läsa dän det, när de få någonting i halsen." - "Javäl kan jag det," blev svaret. Jagsade till honom: "Då skall ni fara med mig hem." - "Det behöver jag inte," svarade han, "men om du bara säger hurdan färg kon har, så är det nog." - "Hon är mörkröd," svarade jag, och så sade han: "Nu far du hem med dej, och när du kommer hem, är kom bra." När jag var kvar i Riket hos Johan, sade han till sin piga: "Nu går du åt boa efter mej ett bla". Antagligen menade han: ur svartkonstboka. Det gjorde hon, jag for hem, och vid hemkomsten stod kon och åt. Dagen därpå, när Johan var på väg till Ölvedals kvarn, stannade han vid Perstorpet och frågade, hur kon hade det, samt anmärkte: "Det där hon hade fått i halsen, satt väldigt hårt, det kände jag."

För två år sedan hade en gårdskarl vid Misterhults gård en gris som var sjuk. Johan i Riket blev ditkallad, han vände ut och in på sin tröja och slog grisen därmed först på ena, sedan på andra sidan, och grisen blev bra.

ACC. N:R M.9053: 49.

Min son Ariel, född den 19 november 1911, hade vid födelsen inget skinn på kroppen, det flängdes jämt av. Kroppen var ständigt blodröd, så fort det blev en hinna, sprack den snart. En gång gick en käring förbi och bads komma in. När hon fick se pojken sade hon, att han hade "råkat ut för någonting", så de skulle "söka" för honom. Det gjorde jag icke, jag trodde nämligen icke därpå, då jag sökt så många läkare förut, fast förgäves. Jag var en gång hos doktor Wykman i Mörtfors, fick pulver och salva, men det hjälpte inte, och hos doktor Sahlström i Oskarshamn också. Han ville se doktor Wykmans recept, men han sade: "Det hjälper inte, sådan där smörja," så han ordinerade icke något.

Jag sade emellertid till käringen: "Jag tror, att min hustru har "spjärrnat" på en kalv, när hon "gick med pojken". På pojkens kropp var det rött i skinnet som på en kalv. Käringen svarade: "Ja, tag och fäng då en sådan där ofullgängen kalv i moderlivet." Det gjorde jag, svepte efter gummans anvisning in pojken i skinnet och tättade honom med blodet, som blev inne i skinnet efter kalven. Pojken fick ligga så i ett och ett halvt dygn, snart nog växte det skinn, och sedan har pojken aldrig haft ont därav, rättså han nu är 21 år.

- - - - -

49
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sparkat till

ACC. N:R M. 9053:50.

550
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Karl XII:s beundrares bravader.

Målaren Johan Lindgren i Johanshägnad hade en hushållerska, Tilda, hon "gick gast", under det hon levde. Man kunde få se henne uppenbara sig på annat håll än där hon verkligen befann sig. Jag såg henne flera gånger vid grinden vid gamla Påkhäradsvägen, vid vägskelet åt Johanshägnad, precis som hon verkligen såg ut, fast jag vet, att hon faktiskt var inne. Hon gick för övrigt aldrig ut, då hon var folkskygg, låg mest i säng eller satt vid ett bord. Min son Ariel var en gång ute och letade efter hästarna i hagen, vars gärdesgård befann sig på blott 3 famnars avstånd från Lindgrens stuga. Ariel kunde därför lätt blicka in dit, och då han tittade dit in, fick han se Tilda, vilket i sig själv ju ej var något märkvärdigt, men det märkvärdiga var, att jag, som under tiden stod nära grinden, även såg henne där. När hon skulle titta sig omkring, överskyggade hon alltid ögat med handen, och så såg jag henne också denna gång. När Ariel kom fram till mig, frågade jag honom; "Såg du Tilda inne?" varpå han svarade: "Ja, jag såg hur hon satt vid bordet och läste tidningarna."

Den här målaren Lindgren i Johanshägnad, mästern Lindgren vanligen kallad, död för omkring fyra år sedan, var en ganska

ACC. N:R M. 9053:37

5-1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

egendomlig man, varom mycket kunde berättas. Bland annat kunde han till bruk återställa "skämda", (lika med förtrollade) bössor, sådana, som det ej gick att skjuta med. Förfaringssättet var enkelt nog. Han pissade i röret, som han tillproppade med en kork och upphängde i en skorsten i nio dygn. Genom värmen kom pissat i kokning och korken åkte ut med en stor smäll. Då var förtrollningen bruten, och då skulle det koka i "skrovet", (kroppen) på den som hade "skämt" bössan, likadant som det hade gjort i bösspipan.

Mäster Lindgren var en stor Karl XII-beundrare, han benämnde alltid kungen med Kalle. Han var också spiritist, en gång skulle han gå in på kyrkogården och tala med sin fars ande. Han fick emellertid inte tala med honom, det slog och drog i tornet, detta tog han som en varning att i tid avlägsna sig "det var så tätt med andar", sade han, "så jag kunde knappt taga mig fram, men dän kom jag i alla fall."

Vid jultiden 1898 skjutsade jag mäster Lindgren till stan (Oskarshamn), där han gjorde juluppköp av färger m.m. På återvägen togo vi in på Jämserums gästgivaregård hos Elias Johansson, där var då ölrättigheter, och Lindgren beställde i övermod inte mindre än ett dussin helor öl, men klokt nog uppkorkades, utdracks och betalades blott en enda. Lindgren var litet på "snusen" redan när han kom från stan och fyllnade till ytterligare

ACC. N:R M. 9053:52.

1-2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hos Elias i Jämserum, varför han tog sig hög ton och skällde på Elias' uppassande systrar. De tyckte inte, att de behövde utan anledning ta emot något ovett av honom, varför de sade: "Vi ska skicka efter Länsman". Kronolänsman Waldén bodde blott på något hundratal meters håll på andra sidan sjön Jämsen mitt över gästgivaregården, och han kom också på kallelsen. Waldén var ingalunda buskablyg av sig och hade en ovanlig förmåga att sätta sig i respekt hos folk. Men i alla fall hade det föregående sommar hänt, när mästern Lindgren var och skulle måla hos Waldén, att de kommo osams med varandra. Det var maten, som var usel, och Lindgren hade helt enkelt gjort slut på gruffet genom att ge sig därifrån, lämnande blott halvfärdigt arbete efter sig. Han hade väl därigenom ingjutit hos själva länsman en viss tillbakadragenhet gent emot honom. Waldén stod nu vid detta tillfälle gömd på något sätt, och så fick han höra mästerns utgjutelser: "Vem skiter inte i den där busen, det finns inte någon sämre plats på Guds gröna jord än Eka, för om jag lägger upp hundra kronor, så kan jag inte få till ett mål mat." Han höll på och domderade av alla krafter, så sade han: "Vi skall fara till Nya Cellfängelset", varmed han menade Eka, "och fyrtio kanonerna och kulorna i fyrkant till att skära, han tål inte mer, busen". Hade Waldén nu ingripit och sagt något, hade mästern helt säkert skällt ner honom, så att han icke varit vatten

ACC. N:R M. 9053: 53.

53
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

värd.

Sedan fortsattes resan till skollärare Lind i Lindhem för något ärende. Lindh kom ut: "Jaså, du är där, sade mäster, "du är högfärdig din buse." - "Ja, det får vi väl medge, att vi äro litet var", sade Lindh, - "Jaså du tycker det din buse", genmälde Lindgren, "för det att jag har ett par skor på mig." Hårtill svarade Lindh klokt nog ingenting. Lindgren fortsatte: "Men jag minns dej, innan du sket på denne jorden." Lindh teg fortfarande. Slutligen bjöd han oss stiga in, som vi gjorde, och han bjöd på vin, vartill Lindgren blott svarade: "Sådant där sket vill jag inte ha."

Sedan fortsatte vi till Sven Johan Nilsson i Ekeby: "Vad skall vi där nere att göra? frågade jag. - "Jo", sade Lindgren, jag har en fordran hos honom, som han varit skyldig mig i åratal, och nu vill jag ha det." Det första vi kommo dit, sade han till Sven Johan: "Du har en tjock käring," vartill Sven Johan svarade: "Ja, du kan hyvla av henne litet, så blir hon så mycket smalare."

Från Ekeby foro vi till Misterhult, för att mäster skulle tala med patron Nordén, men då han kom igen, grät han, så att tårarna trillade så stora som sockerärter utför kinderna, ty Nordén var han rädd för, han kunde konsten att skrämma mäster, det var den ende som kunde skrämma honom. När han kom hem, kasta- de han tre ölbuteljer på spisen att värmas, han sade då till sin

ACC. NR M. 9053:54

54
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hustru Tilda: "Hör du, din apa, nu skall du ta bort putellera", men det gjorde hon inte, hon var rädd, att han då på något sätt skulle bruka dem mot henne.

Jag for sedan hem, mäster Lindgren följde mig en bra bit. När vi skiljdes åt, såg jag, hur han kröp på knäna, Anna-Lisa i "kammaren", (ett rum i fattighuset), som sett mäster på hemvägen, frågade jag sedan: "Hur gick det?" Hon svarade, att hon sett, hur mäster hade krupit, så att han hade nött upp knäna och röda köttet lyste.

I mitten av mars år 1900 for jag in till Vimmerby för att söka domaren. Då jag vid 12-1-tiden på natten, ensam i vagnen, närmade mig hemhåillet, jag bodde då i Brokärret under Mederhult, upptäckte jag i månskenet vid Späckemåla mitt på vägen ett fruntimmer utan huvud, som gick ungefär fyrtio meter framför mig. Jag ville köra fatt henne, men hon behöll hela fjärdingsvägen avståndet mellan oss, tills jag kom fram till Brokärret. Detta vägstycke är hemskt, en karl säges ha hängt sig vid sågen, just där gestalten visade sig. När kvinnan försvann, gav hon till ett gapskratt. Jag yttrade då högt: "Skratt i hel-sike!" men det skulle jag inte ha gjort, för jag blev så sjuk vid hemkomsten. När jag tog av selen från hästen, kände jag en kall kåre över ryggen, men det tänkte jag inte så mycket på då, för jag har aldrig varit rädd. Sedan spydde jag hela natten och även följande dag, då mor Stina i Grinderum, närboende granne,

ACC. N:R M. 9053:55.

händelsevis kom ner till oss, såg hon genast, att jag var sjuk,
och frågade, varför jag låg. Jag talade då om synen pm natten,
vartill hon genmälde: "Ja, du har blivit gastkramad, men det
går att bota med eldvatten." Hon tog stora eldglöder och lade i
vatten, så det fräste, och vattnet blev grått. Jag fick dricka
ur alltihop, kräkningarna upphörde sedan, och snart var jag kry.

- - - - -

25
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:56.

Lektion om "allvara".

Pettersson uppgiver vidare: "Det finns 36 sorters alver, (älvor), dem kände Ville Källman i Kanalen, nu död, en stor kusaregubbe förresten. Jag känner bara sex slag, men det går att bota många med det. Medel däremot är: Man skall taga:

- 1.) En sten på ett bastutak (alver i luften)
- 2.) En sten i rinnande vatten (vattenalver)
- 3.) En jordfäst sten, som sitter nere i marken, den gräver man upp och slår sönder (jordalver)
- 4.) En sten, som ligger lös på jorden.
- 5.) En kaststen (flygalver)
- 6.) En sten vid en buske.

Jag har kunnat nio sorter, men tre av dem har jag glömt. Dessa stenar lägger man i vatten, vilken sten det skriker i, den sortens alver har personen.

Exempel: Om det är en luftsten, och det skriker i denna sten, då har den alvangripne personen fått det i luften, i vatten likadant o.s.v. Vidare tager man en tvåöring och lägger den under denna sten, vilket kallas ett offer, så läser man dens namn, t. ex. Charlotta eller Karlsson eller Nilsson, och beder om förlåtelse för vad hon eller han brutit mot alven. Detta göres tre kvällar å rad efter solnedgången, alldeles likadant. Den botsökan-

56
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:57

den får icke vistas under bar himmel mellan solens nedgång och uppgång eller kasta ifrån sig vare sig vått eller torrt, detta måste ske inne. Detta får icke kastas ut, förrän solen är uppe. För övrigt måste den sökande strängt lyda alla dessa föreskrifter, annars hjälper det icke. Sista kvällen får han, som har utfört detta, påstötningar av alven. Han får inte vara ifred den natten, då går det ifrån dem, som "råkat för" till den utförande. Det är en risk för denna sistnämnde, om det icke fullgöres noga såsom jag nu beskrivit det.

Sven Magnus Svensson i Ström, en burgen hemmansägare i Misterhult var inne i sådant här kuseri, han botade många för alverna. Han frågade en gång pastor Nylander i Misterhult, om det var synd att hjälpa i sådana här fall, han läste upp, hur det gick till. Nylander svarade, att det kunde det ej vara, ty det var inget Gud^s hamns missbruk i det.

57
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053:58.

Mäster Lindgren igen.

Olaus Svensson i Augustenborg berättar om mäster Lindgren:

Han kunde spotta sin hustru i ansiktet och säga: "Du är sämsta soldaten att exercera med." När hon låg på sin dödsbädd, kom Lindgren hem och sade: "Är du icke död än? Det är väl bäst, att jag tar bössan och skjuter dig." Lindgren blev sedan omgift, men denna hustru hade skinn på näsan, och så fick han umgälla alla sina otäckheter mot den förra. Han nöjde sig med att säga om hustrun nummer två: "Tilda är en sköka." Men därvid stannade det.

- - - - -

58
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053:59.

59
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Olof Sand i Misterhult, fattigvårdsstyrelsens ordförande,
berättar:

För många år sedan fanns det en ringare, Stolt, i Misterhult, denne hade en bock, som han tog med sig upp i kyrktornet på söndagmorgonen. När han skulle ringa "första gång", och kläppen slog till på klockans innersida, blev bocken så rädd, att han hoppade ut genom tornluckan trettio meter högt, men han kom ner på fötterna och befanns vara kry.

Sand berättar vidare: Nämndemannen Lars Magnus Pettersson i Erodalen vaknade en gång vid tvåtiden på julmorgonen och kände på sig, att han måste ge sig iväg tidigare än vanligt till jultottan. Larsson och mäster Lindgren voro goda vänner, och när han kom till Johanshägnads vägsäl, där Lindgren bodde, fick han höra skrik. Han begav sig dit, och när han kom in, fick han se Lindgren jaga sin hustru, hon i blotta linnet, runt stugan, med en laddad bössa i handen, skrikande att han skulle skjuta henne. Han var då full och visste inte, vad han gjorde. Hade Pettersson icke kommit fram i rätttid, hade han skjutit henne.

- - - - -

ACC. N:R M. 9053:60.

Mystiken blommar.

Fru Ellen Sand, Misterhult, berättar: En banktjänsteman och hans familj från Stockholm, bodde en sommar i hennes hemort Fige-
holm. Dottern hade något eksem, som de sökt specialister i 20
år för utan resultat. Det skämtades ibland därom, att man skulle
söka "klokt" för det onda, och då kom Ville Källman i Kanalen
på tal. De foro dit, och hon fick de vanliga förhållningsorderna
att ej gå ut efter tre solnedgångar i rad. Hon lämnade också
några offerpengar. Hon blev sedan bra under vistelsen i Fige-
holm och var överlycklig.

Erik Sand och sonen Olle berätta vid samma tillfälle, vad
de hört av Pelle i Hultet, Tjustgöl, alias Petter Johansson. Pel-
le och Sigge Sandsten i Jokobsberg under Askaremåla gingo på
sommaren 1913 tillsammans på vägen mellan Klintemåla och Höck-
hult och pratade mest om Kalle Daun, arrendator i socknens gård
Ångeholm, som nyss den 5 juli kört ihjäl sig. Hela vägen tyckte
Pelle, att kamraten gick och "ängade honom", d.v.s. trängde ho-
nom åt vägkanten, och särskilt vid det ställe, där olyckan skett.
Pelle sade till sist till honom.: "Vad går du så där och tränger
för?" Pelle fortsatte då: "Det är intet annat än D^unefasan", men
i detsamma han sade det ordet, fick han en örfil, så att han
trall omkull precis vid olycksstället. Han hade en läderrulle

60
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:61.

på ryggen, som också trall en lång bit därifrån. "Vi hade talat så mycket fult, att det var inte underligt, att jag fick smällen", anmärkte Pelle.

Det tar jag på min ed.

Vi fortsätta med anteckningarna och gå då över till vad min hov- och livkusk, hemmansägaren Fredrik Karlsson i Krokstorp, f. 1866, har att förtälja. Han skjutsade mig otaliga gånger, i ur och skur natt och dag, under den tid, bilarna voro okända storheter, de där 6 kilometerna mellan mig i Grönlid och honom i Krokstorp hindrade ej trafiken. Vännen Fredrik köpte sedan en hemmansdel i Släthult, nära Figeholm. Där uppsökte jag honom den 29 mars 1936, varvid han berättade:

Under mitt vistande i Gröndal under Sulegång, Misterhults socken, skulle jag en gång, en tidig növembergmorgon, göra den vanliga stadsresan till Oskarshamn. Man måste vara morgontidig, redan klockan sex skulle man vara med sitt lass på torget. Därför hade jag redan vid tretiden givit mig av. Jag tog den vanliga skogsvägen över Lakärret till Bostorp, där man kommer in på stora landsvägen mellan Västervik och Oskarshamn. Det var klart månsken. Hela vägen till Bostorp märkte jag, att hästen icke orkade med lasset, fastän det blott var två tunnor potatis däri, alltså icke halvlass, jag steg snart av, gick bredvid och sköt

61
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053 '62.

på lasset framåt. När jag kom till Bostorp, var hästen rakt slut, men i alla fall fick jag honom under mycken möda en kilometer längre fram upp till Allmänliden på andra sidan Jämserum. Så voro hästens krafter alldeles slut, och han stannade utan vidare. Jag gick bort till gärdesgården och vilade mig däremot, med vänstra armen stödd mot den översta gärdesgårdstrinden, med den högra handen höll jag tömmen. Jag var så svett, att "fraen" (fradgan) rann av mig, likasom den gjorde på hästen. Jag hade hört ett rykte, att om man tittade under huvudlädret (remmen över huvudet), så skulle man få se något. Jag lyfte alltså på detta, så att jag kunde titta mellan detta och hästhuvudet, och jag fick då se, att en förskräckligt stor gubbe utan huvud satt på bakvagnen, alldeles stilla. Jag såg honom bara efter axlarna. Jag hade hört, att man finge vara på sin vakt, ty man kunde lätt få en örfil, om man icke genast nedlade huvudlädret. Jag gjorde därför detta genast, och manade sedan på hästen, gående på ett par stegs håll ifrån honom. Hästen drog till några steg och ville synbarligen lägga i sken. Han kunde emellertid icke fortsätta, utan föll på knäna. Med detsamma fick jag se något skymta vid Jämserums sjö, jag trodde, att någon kom, men ingen hördes av. Snart nog fick jag höra någon köra från Nygårdshållet, det var Per Fredrik Nilsson i Slisshult, Tuna socken, som kom. Han kände igen mig, när hans häst skulle förbi, men han kunde icke detta,

62
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053:63.

63
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

utan för i en örgrupp (grusgrop). Nilssons häst kom först åstad. Jag kom bakefter med min. Det fanns ingen möjlighet för mig att hålla hästen, bägge hästarna sprungo förresten i sken nästan ända till Virkvarn. Just som de kommo över bron inpå Döderhults- sidan, stannade de och gingo sedan lugnt. Båda skuttade vi av lasset och gingo nästan hela vägen till Oskarshamn, då hästarna voro uttröttade.

Jag flyttade från det av min svärfar, Nils Loman, ägdä Grön- dal till Krokstorp, där jag köpte en hemmansdel, och dit även min svärfar flyttade, och där han dog. Några dagar efter hans död skulle jag fara till Oskarshamn att köpa kista och klädsel till liket. Hela familjen bodde i köket, kvällen före denna resa lade jag mig en stund baklänges på sängen för att vila litet. Strax därefter såg jag min döde svärfar komma utifrån in i kö- ket. Han gick förbi mig, där jag låg i sängen, och tilltalade mig: "Gå efter mina pengar." - "Var äro de?" frågade jag. - " I min tröjfick", svarade han, och gick därpå in i sin vanliga kam- mare. Jag låg sedan till följande morgon klockan två eller tre, då jag for, därvid jag talade om för min hustru Tilda min syn. Kalle Lundgren^s käring i "Berget" under Sulegång kom sedan på dagen att hjälpa dem i stöket för begravningen. Tillsammans gingo de upp på tredje vinden att söka, men de hittade intet.

ACC. N:R M. 9053:64.

Dagen efter begravningen talade jag om synen för min svåger Kalle Loman, som sade: "Vi ska gå och leta." Vi gingo bägge upp på vinden. När vi hade gått och letat litet och skulle gå ner, Kalle Loman först, fick jag, just som jag hade kommit så, att jag var precis vid översta trappsteget med handen, känna en hand, som högg tag i min högra hand och förde in den litet mellan en mängd barnskor, som lågo litet strödda överallt i närheten. Jag sökte litet, men kunde icke finna något. Jag drog handen tillbaka, och för andra gången tog någon tag i min hand och förde den ännu längre in åt vinden, och då fick jag känna gubbens börs, som jag tog fram: "Ja, det är fars börs", sade Kalle. Han öppnade den, och det befanns vara 30 kronor däri, som också togos upp i bouppteckningen.

"Allt detta är fullkomligt sant, jag kan gå min ed på det", slutade Karlsson.

- - - - -

64
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Under fem år av min ungdom var jag stenhuggare på "Virbo Holme" bland öarna utanför Virbo, Misterhult. En eftermiddag, jag var då 24 år, tittade jag händelsevis över åt Öland, och fick då se en liten trupp gå mot Ölandslandet, klädd likadant som pojkarna på Hultsfreds slätt, med samma gevär och samma bajonetter. "Vad kan det här betyda? tänkte jag. Rätt som det var, kom det från norra Öland en mycket större trupp på tusentals man emot den lilla truppen. De gingo så taktfast och fint, att jag kunde ha skickat en kula mellan benen på dem utan att skada dem. Som de kommo mot den lilla truppen, steg det upp en rök, men den skingrades strax. Var enda en av de stora trupperna var borta, men den lilla truppen stod kvar likadant, icke en enda man var fallen av dem. Så höll synen på ända inemot kvällen, innan den försvann.

De andra kamraterna, trettio man, stodo alla och tittade, men de sade ingenting, ej heller jag. Vi arbetade inte ett dugg på hela eftermiddagen. Förmannen, Emil Lindkvist från Figeholm, han gjorde heller ingenting och sade ingenting, de tycktes också hava varseblivit något, men då de icke sade något, kan jag ej yttra mig, om eller vad de sågo, men nog föreföll deras uppträdande besynnerligt.

- - - - -

ACC. NR M. 9053:66.

66
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En dag sommaren 1914, strax innan världskriget började, var jag på väg från Figeholm och satt på brädan på mitt tomlass. Händelsevis tittade jag åt "Dämmen", sänkan vid Blomsterhult åt Kanalhållet. Jag såg mycket folk och krigsfartyg, jag hörde icke något, men förstod att de sköto. När jag kom fram emot Blomsterhult, kom det små torpedbåtar emellan de stora fartygen och sköto dem i sank. Eskadern stack av åt sidan, men om en liten stund kom den tillbaka, samma manöver upprepades igen, så att många stora fartyg sjönko. De fartyg, som voro åt norra sidan, måste fly.

Likadant berättades det senare i tidningarna om sjöslaget i Nordsjön emellan engelsmän och tyskar. Oskarshamnstidningens beskrivning över slaget stämde precis på pricken, som jag såg det på denna min hemresa från Figeholm.

Så långt vännen Fredrik, som fortfar att bedyra sin sanningsenlighet.

- - - - -

ACC. NR M. 9053:67.

67
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Från andra sidan.

Den 18 juni 1933 berättar dödgrävaren Efraim Johansson vid Misterhults kyrka och cykelreparatören Birger Sand: Änkefru Mogren, en elak gumma, mor till fru Olga Sandberg, änka efter klockare Sandberg i Misterhult, hade under livstiden bett sin dotter, att hon skulle få sin grav tätt innanför stenvuren "för att hon skulle få stadsbud med bönderna, när de foro till staden". När hon var död, skulle fru Sandberg beställa grav hos dödgrävaren, han svarade, att det var berg där vid stenvuren, och det bleve så dyrt att spränga, utan det överenskoms, att fru Mogren skulle jordas på ett annat ställe. Fru Mogren dog på sommaren, och när hon stod lik, kom hon en natt in till Johansson, som låg vaken. Det var ej särskilt mörkt, så han såg henne tydligt. Hon sade ingenting, men kramade med kall hand hans högra fot så kraftigt, att det på morgonen var ett svart avtryck efter fingrarna. Johanssons hustru Dalia intygar på förfrågan, att hon också såg märket efter fingrarna.

- - - - -

ACC. N:R M. 9053:68.

68,
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Johansson berättar vidare: I september 1932 var jag en natt på hemväg från Späckemålahållet, och när jag kom framemot kyrkogården, såg jag, att det lyste och flämtade på änkefru Nilssons, även kallad Tilda Israel, grav. Jag märkte redan på avstånd, att det var just hennes grav, och än vissare blev jag, ju närmare jag nalkades. Först trodde jag, att det var någon person med lykta, som plockade daggmask, men då jag gick in på kyrkogården och ända fram till graven, såg jag, att det var ett ljus, som flämtade på graven.

Andra gången jag såg detta ljus, var tre veckor efteråt, min hustru, Fritz Petersson i Hasselbacken och hans hustru voro också med. Vi kommo från posthållet och sågo allesammans ljuset på graven ända uppfifrån posten, tills vi kommo fram till kyrkogården. Jag såg tydligtatt det ~~ä~~ var Tilda Israels grav, jag går ju för övrigt beständigt på kyrkogården på dagarna och har därför lagt märke till graven.

Johanssons hustru Dalia hördes vid samma tillfälle. Hon intygar också fenomenet. Skenet syntes på avstånd från graven, det var starkt lysande som från en fotogenlampa, som stod i ett fönster och flämtade fördraget. När vi kommo fram försvann det.

- - - - -

ACC. N:R M. 9053:69.

69
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skogstippan skymtar.

Den 15 juni 1933 berättar pensionerade folkskolläraren Alfred Evers i Mjölekulla, Kristdala, född 1865, en absolut trovärdig person:

"Ungefär år 1885, då jag gick i Eksjö skola, var jag hemma i Eversnäs, Kristdala, på hösten. Därvid pratades så mycket om, att man hade sett "skogstippan". En dag skulle jag gå och vakta på tjäder, och när jag gick förbi en åker, varnades jag: "Akta dej du, du får nog se skogstippan", och detta gjorde jag helt enkelt skoj av. Jag hade emellertid gått blott ett litet stycke framåt till den så kallade Rundbacksmossen, där det var ett utfall. Vägen var krokig. När jag tittade rätt framåt en grind omkring 50 meter därifrån, fick jag se en flicka komma gående, hon öppnade grinden, gick fram omkring 10 steg och klev så upp och satte sig på en gärdesgård, vänd åt vägen, där jag gick. Jag tog av min gymnasistmössa och hälsade artigt på ett avstånd av omkring 5 meter, och då jag kom ända fram, försvann flickan, precis som en dimfigur. Rätt fram och till höger var det fri utsikt, och till vänster ett par vedtravar, och som en blixst var jag framme vid dem, jag upptäckte där ingenting och fortsatte emellertid till skogen. Jag åtföljdes av en hund, som hela tiden förhöll sig lugn. Den kvällen var jag i alla fall inte länge i skogen." - Efter det mötet var Evers jaktlycka borta, han fick aldrig ett liv.

ACC. NR M. 9053 70.

Mystik alltjämt.

Änkan Mina Sand i Höghult berättar den 20 juni 1933:

Samma dag ägaren till Misterhults gård efter flera veckors sjukdom dog, den 4 mars 1912, var jag på gården och hjälpte till med varjehanda. Jag skulle vid 11-tiden på förmiddagen gå efter vatten i källan i trädgården och fick då se Nordén utanför byggnaden, på baksidan åt ruddammen till, gående åt sängkammarmålet, där han dog. Han var klädd som vanligt i blå kläder och hatt. Jag såg genast och tydligt, att det var Nordén, ehuru han gick som en skugga. Jag sade därför åt Lydia, en hustru på gården: "I dag dör nog Nordén, och vid 12-tiden kom fru Nordén ut till oss och talade om, att hennes man slutat.

- - - - -

Mina fortsätter:

För minst 40 år sedan, när satt och mjölkade i ladugården på Misterhult en skum vinterkväll vid 7-tiden vid ljuset av en rökig fotogenlykta, fick jag plötsligt höra ett tassel ett stycke ifrån mig. En ladugårdspiga, Tilda, som satt bredvid mig, också mjölkan- de en ko, avbröt tystnaden och sade: "Tyst på dig, hör du ingen- ting därborta?" De tittade bort åt ändan av ladugården, där oxar- na stodo, och fingo då se en liten gubbe, omkring 5 kvarter hög, mörcklädd, som stod och sopade. Efter en stund försvann han.

- - - - -

70
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1 kvaster = 1/4 aln
5 " = 7 1/2 em.

ACC. N:R M. 9053:7/.

7/
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Arrendatorn Erik Sand, Strömslund, berättar den 20 juni 1933:

På en marknad i Mörtfors för omkring 75 år sedan hade Hjortedsborna mycket hårt slagit Erik Jonsson i Solstad och, fastän han ännu icke var död, dränkt honom i Mörtforsån. Man sökte efter honom, men förgäves. En tid efteråt uppenbarade sig Johnsson för Karl Lorentz Petersson i Västra Ramnebo, då han en kväll på hösten var ute i stallet och fodrade hästarna. Johnsson talade om för honom, var han låg i ån, de sökte efter honom och hittade liket vid en videbuske.

- - - - -

ACC. NR M. 9053:72.

72
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Petrus Karlsson i Imbramåla har talat om för Birger Sand i
Misterhult:

Då en hemmansägare i Norra Misterhult, hade begravts och Petrus Karlsson och Axel Jonsson i Lindnäs skulle gå hem från begravningsbjudningen och skildes vid "Verket" ett stycke från Lindnäs, frågade Karlsson Jonsson, om han sett en tredje man gå bredvid dem. Jonsson hade intet sett. Karlsson talade då om, att han sett den avlidne gå bredvid dem ända från hans hem till (Verket) det ställe där de kommo ut på allmänna vägen, där han försvann.

- - - - -

ACC. NR M. 9053: 73.

73
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skogvaktaren Ernst Dahlkvist, Misterhults gård, berättar
den 28 juni 1933:

Jag hade en son, som vid 7 månaders ålder fick utslag i ansiktet och på händerna, med åtföljande ohygglig klåda. Vi sökte läkare på olika håll, i Mörtfors, Västervik och Oskarshamn, tills han var 2½ år gammal med utan resultat. Det blev bara värre. Vi hade emellertid fått anvisning på den märkvärdige gubben Ville Källman i Kanalen, Misterhults socken, vars rykte för "kuseri" flög vida omkring. Han^hotade särskilt för "alvera", d.v.s. dem, som "råkat för". Vi sökte honom påskdagen 1925. Jag var inne och hämtade gubben, han kom ut till bilen och tittade på pojken. "Jaså, är det det där", sade han, "det skall jag nog rekommendera." Han fordrade då 7 eller 9 öre, som genast lämnades, och ordinerade, att pojken skulle vara inomhus i 3 dygn, detta var absolut nödvändigt, ty solen fick icke skina på honom. Jag invände då: "Jag kommer inte hem förrän i kväll, och till dess måste pojken vara ute." - "Ja det gör ingenting", genmälde Källman", för jag tar inte ihop med det förrän i morgon bittida." Sedan från morgonen följande dag, annandag påsk, var pojken inomhus i tre dygn. Han var mycket orolig, särskilt under de två först följande nätterna, låg bara ock kastade sig i sängen. När de tre dygnen voro gångna, började sårskorporna falla av, klådan upphörde, och efter en vecka var pojken fullkomligt ren

ACC. N:R M. 9053:74

74
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och befriad från det onda. Vi voro sedan uppe hos förvaltare
Olsson på Misterhult, som gav det utlåtandet: "Jag har haft
svårt att tro på sådant, men vad skall man nu tro?"

- - - - -

ACC. NR M. 9053:75.

75
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nämndeman Herman Johansson i Norra Uvö, Misterhult, och auk^t/tions-
roparen, förre fjärdingsmannen Sven Nilsson i Vällehorva berätta
den 27 mars 1934:

I Ängvik, halvannan kilometer norr om Norra Uvö, fanns ^{för/}något
över 60 år sedan en stuga, vars ägare hette Lars. Denne lät en
gång uppföra en mur i huset, revetera väggarna invändigt och in-
sätta nya fönster. Men när betalningen skulle erläggas, inställ-
de han helt enkelt denna. Muraren, som hette Lundgren bosatt i
Östra Eknö, även kallat Österbo, i Västrums socken, sade då:
"Om jag ej får betalt, medan jag lever, skall jag riva bort det,
sedan jag är död." Muraren dog först, och han lät Larsson under
dennes livstid besanna riktigheten av sina ord. Lerstycken åkte
ner från väggarna och muren i skorstenen, reverteringen från
väggarna plockades ner, glaset i fönstren föll ur, varenda bit.
När det började bli som svårast, skickade Lars ut pengar till
Lundgrens änka, och så fort betalningen erlagts, blev det åter
tyst.

De hade en stor väggklocka av glas, men denna hade gubben ej
gjort i ordning, och den fick också vara i fred. Grannarna i
närheten och folk, som händelsevis spatserade förbi huset, både
hörde och sågo underligheterna.

ACC. NR M. 9053:76

76
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landsfiskalen Karl Emil Andersson i Oskarshamn, son till nämndemannen Sven August Andersson i Sippetorp, Misterhults socken, berättar den 2 april 1934:

Min fader berättade för mig denna sin upplevelse: Jag och min hustru voro bjudna till min svåger Hansson i Södra Uvö, Misterhult, för många år sedan. Vi åkte dit på en lördag - det var sommartid - på söndagen reste jag såsom kyrkovärd till kyrkan tillsammans med min svåger, och efter slutad gudstjänst återvände vi till Södra Uvö. Det var tidigt på eftermiddagen, strax efter kl. 1, då vi kommo till en svagt sluttande backe åt Späckemåla till, varifrån vi kunde tydligt se Späckemåla. Alldeles intill en gärdesgård på vänstra sidan av vägen fingo vi helt oförmodat se en vitklädd flicka med utslaget ljust hår. Hon var på fullt språng från gärdesgården och över vägen, detta föreföll mig mycket underligt, att hon kunnat få sådan fart redan intill gärdesgården. Jag sade till min svåger: "Ser du den där vitklädda flickan som springer?" - "Ja, det ser jag", svarade han, "det var märkvärdigt." Han piskade omedelbart på hästen för att komma henne närmare. När hon kommit över på högra sidan fanns ej någon hindrande gärdesgård där, utan en slät mark, fri från buskar och träd. När hon kom ut dit, sågo vi tydligt, hur hon sjönk ner i marken, undan för undan, först benen, så bröst och armar, och sist huvudet, tills synen var försvunnen. När vi kom-

ACC. N:R M. 9053:77.

77
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mo fram till Späckemåla, stod vid grinden ett sällskap ungdomar, som vi frågade, om de sett en vitklädd flicka, som sprang en bit därifrån i backen, men de svarade att de icke sett något.

Min far talade också om en syn i barndomshemmet i Kappemåla i Hjorteds socken, nära Mörtfors. Det var i hans ungdom, då de voro ute och bröto asplöv till hästarnas vinterbehov. Hans äldre bror Karl var sysselsatt på ett ställe strax intill, och över honom i luften fick min far se en lie och en del av skaftet, utan att någon höll däri. Han ensam såg det. Vid hemkomsten talade han om det för sina föräldrar, de tydde det som ett förebud till, att brodern skulle hugga sig med lien, varför han ej släpptes ut i arbetet på sommaren, vilket ej hindrade, att han i alla fall högg sig med en lie den sommaren.

- - - - -

ACC. N:R M. 9053:78.

78
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Emil Nilsson i Högskulla berättar:

På våren 1904 en natt vid $\frac{1}{2}$ 1-tiden återkom jag från Figeholm, där jag varit på ett ungdomssamkväm. Månen lyste, det var dimmigt, tämligen ljust, och jag gick ensam. När jag kom till ungefär halva Grönlidsbacken vid nämndeman Svenssons, hörde jag på vänstra sidan på tre à fyra famnars avstånd från vägen ett ljud, som när man knackar ut namn i stenar. Jag sade då högt, att jag undrade, vad det var, som intresserade sig att göra mig sällskap. Jag stannade och lyssnade, men intet hördes. Sedan gick jag igen, och i samma stund hördes ljudet åter. Jag gick så 20 à 30 steg, jag stannade igen. Ljudet följde mig hela vägen så fort jag gick och så nära vägen, så att, om det varit en ekorre, hade jag ovillkorligen sett den i månskenet. Jag gick upp på vänstra sidan bland stenarna men hörde intet, sedan åter ut på vägen och gräsvallen, gick 10 à 15 steg igen, och så fort jag började att gå, hördes ljudet igen. Uppkommen på backkrönet, stannade jag och gick upp igen på själva vägen, som går till nämndeman Svenssons ladugårdshus. Intet syntes eller hördes. Jag fortsatte nedåt liden. Kommen halvvägs neråt, såg jag något vitt mellan några små granar på vänstra vägkanten, 5 à 6 famnar från vägen. Då jag stannade för att se efter, kom det fram en vit hund med bruna plättar, som stannade ungefär 2 alnar ifrån stället, där jag stod. Just som han stannade, kom

ACC. NR M. 9053:79

79
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det fram omkring trettio fot uppifrån backen från samma sida, som den första, en lika stor hynda med plättar, som stannade, så fort hon kom på vägen. Jag pratade med hunden och skulle klappa honom, jag har aldrig sett en så vacker hund. Då min hand var omkring 2 tum från huvudet, vek han tillbaka, jag följde efter honom för att få fatt i honom, men han vände sig om och sprang bort åt det håll, varifrån han var kommen. Hundarna voro omkring 25 alnar från varandra. Den som var närmast mig, sprang omkring 20 famnar på vägen. De sprungo från vägen på samma plats bägge två. Vid förföljandet, vare sig jag påskyndade eller saktade gången, var den närmaste på samma avstånd från mig, ungefär en aln. De sprungo ned i den gamla snön vid vägen, som höll på att smälta. Jag såg tydligt, hur den närmaste sjönk ner efter övre leden av bakbenen. Det hördes tydligt, hur han sprang i snön. Men jag kunde omöjligt urskilja några slag efter honom i snön. Jag gick ej längre, men lade mig ned på knä för att se, om jag kunde varsebliva något, men intet spår kunde iakttagas. Jag gjorde ett märke med foten i snön för att nästa dag gå dit och se efter. Jag var där också då och såg väl mitt märke, men icke slagen efter hundarna. Emellertid gick jag på natten längs vägen i snön, där det väl syntes ett tydligt gammalt

spår av räv eller hund, varpå jag gick hem. Omkring 40 famnar från den plats, där hundarna försvunno, hördes det på en gård på samma vänstra sida, varifrån hundarna kommo, en knackning, som när man slår spik i en trälåda. Då jag passerade gården, kunde jag dock där ej se något. Hemkommen, gick jag in i köket för att äta något men hörde intet, varefter jag gick in i kammaren för att lägga mig. Jag låg en stund vaken, innan jag somnade, men hörde fortfarande intet. På morgonen frågade mig min syster, vad för sällskap jag hade hem på kvällen. Hon omtalade då för mig, att så fort jag kommit in i köket och satt mig till bords, det hördes, som tvåvarit därinne.

Systemn berättar: Jag låg inne i rummet innanför köksdörren och hörde tydligt två personer inne i köket och tyckte mig höra dova röster. Jag trodde, att en kusin, Otto i Simpvarp, var med, och låg och väntade på, att han skulle komma in, men blott Emil kom. Sedan Emil var inkommen och höll på att kläda av sig, hördes det, som om någon trevat efter någon nyckel eller ett handtag att öppna dörren med, så jag låg blott och väntade att någon skulle komma.

ACC. N:R M. 9053:81.

Vid besök den 12 december 1936 hos hemmansägaren Petrus Eriksson i Adriansnäs, Misterhults socken, berättade hans hustru, fru Lismerin Eriksson, för undertecknad, ordagrant upptecknat, av henne sedan godkänt:

Min mor sade till mig midsommaraftonen 1905: "Vi ska gå run" i natt, ett uttryck för den gamla seden att på förmattan till midsommardagen under tystnad gå omkring i naturen för att få ett varsel om, vad som under den följande delen av året kunde inträffa av någon betydelse. Hon uttalade därför den vanliga förskriften: "Men vi ska icke säga ett ord efter solnedgången." Vårt hem var då som nu i Påskallaviks köping av Döderhults socken. Jag trodde nu icke mycket på mors ord, men då hon själv är söndagsbarn, var hon själv så mycket mer övertygad om sin förmåga att "se något". I alla fall gingo vi åstad i skymningen och veko av blott ett litet stycke från vägen vid "Stridsbacken" inåt markerna. Vi satte oss på en sten, alldeles ensamma och avskilda från alla vägfarande. Fortfarande intresserade mig saken ej alls, så att jag nästan ångrade, att jag gått med. Tiden gick sakta, allt under vår tystnad. Mamma medhade ett ur, och när klockan var en kvart över ett, drog hon mig med sig, pekande åt vägen, fortfarande alldeles tyst. Jag fann det särdeles hemskt, men kunde ej se något, allt under det att mamma

81
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att kurna = på

ACC. N:R M. 9053:82.

82
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ständigt pekade åt vägen. Jag förstod, att hon såg något, hon förde armen i en lång rörelse och var synbarligen livligt intresserad av en syn. Vi gingo tigande hem, först på morgonen talade mamma om sin syn för pappa och mig, i det hon sade: " Nästa lik blir fru Hellgren i Emsfors, jag såg kistan så tydligt med de sex bärarna och processionen, näst efter kistan gick maken, sonen och sonhustrun. Jag såg till och med, att det var klätt med granris på vägen, lika det som jag själv brukar kläda vid begravningar, och jag kände bestämt igen dem." Bärarnas namn uppgav hon också. Härtill svarade pappa, som nu är död: "Så du kan prata: "Fru Hellgren är ju inte sjuk ens." Men precis tre veckor efter kom precis samma procession i verkligheten med fru Hellgrens lik, och intet lik hade under mellantiden körts fram.

Fru Hellgren var av mammas bästa vänner och hon sörjde uppriktigt hennes bortgång.

- - - - -

ACC. N:R M. 9053:83.

Min gamle vän riksdagsmannen Albert Johansson i Krokstorp, Misterhult, vilkens trovärdighet är hundra procentig, har hösten 1938 givit mig följande berättelse:

Bredvid enskilda vägen mellan Krokstorp och Nogård finns en mindre åker, som kallas Dalslyckan. Mitt för denna åker gick förr en grind tvärs över vägen till en hagmark. Denna grind hade en stängselanordning av järn, som gav ett rätt starkt ljud ifrån sig, då grinden stängdes, särskilt om den stängdes hastigt. För omkring 47 år sedan, en vacker vårdag, var undertecknad, i sällskap med en yngre bror, på väg från arbete i skogen. Komna omkring 40 meter från ovannämnda grind, säger min bror helt plötsligt: "Vänta, du lilla Glabotomte, få vi sällskap." I samma stund fick också jag framför oss på vägen se en liten gråklädd varelse, med en sockertoppsformad hatt på huvudet av samma färg som kläderna, gå i samma riktning som vi, endast några meter från grinden. Endast några ögonblick därefter utropade min bror: "Men vart tog pojken vägen?" Av den varelse, vi nyss sett framför oss på vägen, syntes nu ingenting. Vi påskyndade våra steg fram till grinden för att se, vad som blivit av pysen, men funno inte det minsta spår. Genom grinden, som var stängd, har han ej kunnat gå, utan att vi skulle ha hört det, över grinden eller över någon av de på sidorna av densamma uppförda gärdesgårdarna hade han ej kunnat komma på de få ögon-

83
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053:84

84
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

blick, vi lämnade honom ur sikte, om över huvud taget en så liten varelse kunnat kravla sig över en gärdesgård ens. Vi spejade också vägen framåt mot Krokstorp för att se, om mot förmodan han möjligen kunnat komma genom grinden, utan att vi hört det, men sågo ingenting. Inna vi lämnade platsen, undersökte vi den noga, och komma fram till stora landsvägen vid Krokstorp stannade vi en längre stund bakom några buskar för att se, om pysen trots allt kunnat gömma sig för oss och, sedan vi lämnat platsen, sökte sig hem. Vi funno det egendomligt, att pysen ej vände på huvudet, när han tillropades, vilket en människovarelse säkerligen skulle ha gjort, och började tro, att det var något övernaturligt, vi varit vittne till. När vi sedan för vår farmor berättade vad vi sett, sade hon sig ha hört, att det förr inträffat, att personer vid den s.k. "Ruhagsgrinden" hört och sett ting, som ej på naturligt sätt kunnat förklaras.

Att min bror begagnade ordet "Glabotomte" berodde på, att det vid tiden för denna händelse bodde i ett ställe under Krokstorp vid namn Glabo en arbetarefamilj i fattiga omständigheter och med många barn. Det var därför rätt vanligt, att deras barn fingo avlagda kläder av bondhustrurna i byn, vilket gjorde, att Glabobarnen gick omkring med ibland för stora ibland för små kläder av olika kulörer och snitt. Små till växten voro de också, varför man ibland talade om tomtarna i Glabo.

ACC. N:R M. 9053:85.

Jag kan tillägga, att vi sedan hörde efter i Glabo, om någon av deras barn varit på väg från Nogård ifrågavarande dag men fingo besked om, att så ej varit förhållandet. Jag har sedan dess ibland tänkt på vår upplevelse, men ej kunnat finna någon naturlig förklaring till densamma.

- - - - -

85
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:86.

"Doktor" Källman, kuseriexpert.

I mitten av 1920-talet hade jag som biträden på mitt kontor en Verner Lindström från Vällö, Döderhult, och en ung Karl Axel Gyllenkrok från Vimmerby, sonson till mors ungdomsvän, överjägmästare Fredrik Gyllenkrok. Med bägge trivdes jag förträffligt, men det hindrade inte, att de i smyg gjorde sig skyldiga till litet smussel undan mina allvarsamma blickar. Först långt efteråt berättade mig Lindström om eskapaden. Karl Axel led sedan flera år av en envis efterhängsen åkomma, utslag i ansiktet, stora otäcka finnar, som sannerligen icke bidrogo till dess försköning. Han hade förgäves sökt läkarevård därför. Så kom någon att nämna, att Ville Källman i Kanalen, c:a 8 kilometer från Grönlid, kunde bota sådant där. De foro ned dit en kväll vid 6, 7-tiden, då det var mörkt, då de skändes att ge sig åstad på dagen. Källman bodde i en stuga, som närmast liknade en vedbod, nedanför den högt belägna landsvägen. Det var mörkt för fönsterna, de bankade på, Sent omsider öppnades dörren, gubben stack ut huvudet med frågan: "Vad är det för endra?" Svar: "Vi äro från Vimmerby." Det var naturligtvis ej värt säga, att de voro från landsfiskalskontoret, säkerligen hade ej då blivit insläppta. Gubben tyckte, att det var väl sent, de skulle ha kommit vid dagsljus, så han kunnat se. Nu kommo de i alla fall in i

86
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tensleri-trollen

ACC. NR M. 9053:87.

87
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

helgedomen, som befanns vara ett snyggt inrett rum med öppen tegelspis, från vilken en eld, tämligen dunkelt upplyste rummet. De pratade först litet om varjehanda. Så sade han, att han såg så dåligt, för att kunna bestämma vad det var för något. Om det var vanligt utslag, kunde han intet åtgöra, men om det var "förråkning", så var han inne på sin mammas gata. "Men det finns så många sorters förråkning", sade han. Så ville han ha reda på, hur länge Karl Axel haft det onda, och när han fått veta det, sade han att det var för gammalt, och han kunde nog inte göra något ändå vid det. Under tiden de pratade, vaknade hans läkarinstinkt, han blev riktigt intresserad. De hade väl suttit en timme i skenet från den öppna spiseln, då tände han en liten fotogenlampa och tog på sig glasögonen, beskådade ansiktet mycket noga och yttrade med förnumstig kännaremin: "De här ä' av rätta sorten, de här kan inte läkarna göra nått åt, penningläkare, de ä' va di ä'." Karl Axel frågade: Kan verkligen Källman bota, så är jag mycket tacksam, och han skall heller inte bli obelönad. Källman upprepade då, att det onda var så gammalt, att det var svårt att bota det. Han förordnade emellertid, att Karl Axel skulle hålla sig inne, han fick absolut inte gå ut på fyra dygn, den vanliga tiden var tre dygn, men eftersom det var så gammalt, så behövdes det ett dygn till. Behand-

lingen skulle icke börja förrän morgonen därpå, så att Karl Axel skulle hinna hem. Källman skulle av honom få 11 ettöringar, "dom skall jag ha till offerslantar och stoppa ner i morgon bitti under en rot." Karl Axel gav honom en slant extra, och gubben menade, att det skulle nog bli bra då. Patienten lade sig också till sängs i fyra dygn, all upppassning sköttes inför, och höll absolut föreskriften att hålla sig inne. Efter omkring 8 dagar såg det ut, som om utslagen skulle försvinna, men de kommo i alla fall åter i lika styrka som förut.

Källman hade genom lyckade kurer stadgat sitt rykte vida omkring, hans patienter voro ofta långväga. F. riksdagsmannen Robert Petersson i Skurö, ordförande i Misterhults kommunalstämma, och i häradets vägstyrelse, berättade mig: "Jag hade en gång pärlan i ögat (uttalat parlan). Min hustru rådde mig: "Du skall gå till Källman." - "Nej, se det skulle då aldrig falla mig in att gå till den där kusaregubben, skrock tror jag inte på." - "Du skall gå," sade hon. "Nej," sade jag. Hon var envis, och till sist fann jag skäligt att lyda rådet. När jag kom till Ville, sade han, att det skulle nog botas. Han tog sin vigselring, satte den för det onda ögat och blåste igenom den på ögat. Så skulle jag ge mig av hem och ej gå ut på tre kvällar efter solnedgången. Jag lydde rådet, och nog var det underligt, att parlan - den mörka fläcken, som skymde för pupillen - redan första dagen därefter tycktes flytta sig litet. Märkbarare blev det den andra dagen, och efter några dagar var den helt borta.

ACC. NR M. 9053:89.

89
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På utforskade områden.

Med namnet Grönlied tränger sig obönhörligen in i min själ begreppet mystik. Det spökade nämligen där. För att nu filosofera litet och visa mig viktig, framställer jag till den välvillige läsaren av dessa rader den frågan: "Vad är detta för ord? Spökeri, spökem." Det är ett mycket obestämt begrepp. Är det huvudlösa gubbar, Hornper med svans och bockfötter, hundar med eldröd tunga och starkt gloende ögon, ja, då är jag ej med längre på galoppen, det får väl hänföras till folktro, skrock, som vid den minsta kritiska granskning ej står sig. Men låtom oss lämna dessa lägre grader i det förunderligas värld. Stigom högre, d.v.s. till utsagor av absolut trovärdiga personer, vilkas påstående vore inte blott en oförskömmhet utan också en dumhet att förneka. Jag har nu levat här uppe i Tunalän i över 42 år från min första visit här, på grund av min tjänst varit inne såväl i hemmens vinklar och vrår, som farit i mörkaste nätter genom de dystra skogarna i Sulegång och Baggetorp i Misterhult och aldrig sett skymten av något övernaturligt, men ändå kan jag ej underlåta att tro på, för att begagna en uttröskad term, att det finns mycket mellan himmel och jord, som vi ej kunna förklara. Och det är mig omöjligt att tro, att de människor, av vilka jag hört underliga saker, som de själva erfarit, helt

ACC. N:R M. 9053:90.

90
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

enkelt ljuga för mig, bara för "njutningen" att säga en uppenbar osanning. Detta gäller nu särskilt om Grönlid och vad som där har av många personer av olika läggning och åldrar förmärkts. Min troge granne, förut omnämnde riksdagsmannen Albert Johansson i Krogstorp, i grannskapet av Grönlid, sade mig för länge sedan, att "det har man ju alltid hört, att det skall vara konstigheter på Grönlid."

Jag fäster mig nu inte vid utsagan av en min tjänarinna, som kanske var mindre trovärdig, hon bedyrade i alla fall heligt, att det ibland hände, att alltid när jag var borta, någon natt, som jag ofta var, att hon från sitt rum bredvid salen kunde tydligt höra mitt förut omnämnda pianoskrälle i salen spela tydliga, vackra melodier, i något dovt tempo. På min förmodan, om det inte kunde vara katten, som trampade i klaveret, svarade hon: "Jag som tycker så mycket om musik, måtte väl känna igen rena tydliga melodier!" Och till yttermera visso åberopade hon ladugårdskarlen Peter, som en morgon hade vid passerandet av min våning frågat henne med ett skämtsamt: "Vad är det för äventyr ni har för er där inne, jag hörde ju hur pianot spelade i natt." Och då låg ända den stora breda hallen och en mindre hall därinnanför emellan. Jag frågade förresten Peter en tid efteråt därom, han såg då litet generad ut, men upplyste i alla

ACC. N:R M. 9053:91.

91
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fall, att på natten när han var på väg till en ko, som skulle kalva och passerade förbi mina rum, hörde han: "hur det pjonkede." Nåja, jag lämnar detta intermezzo åt sitt värde och övergår nu till vad min svägerska Maria kan ha att förtälja. Sommaren 1907 var hon med sin man, även uttytt min broder, Alfred, det var sista sommaren han levde, över hos mig. Alfred stannade blott en kortare tid, då hans kontorsplikter i Oskarshamn kallade honom. Maria låg en ljus juninatt på nedre botten i huset i rummet innanför salen, med sina två pojkar, den 5-årige Erik och 3-årige Bertil. Mellan två- och tretiden på natten vaknade hon vid ljudet av steg i salen utanför. Erik vaknade också och frågade: "Mamma, vem är det som går däruppe?" Maja trodde, att löjtnant Koch i Hägerum, en av delägarna i gården, hade kommit in på natten i sitt rum i övre våningen, och att han saknade sitt bord, som Maja kvällen förut litet egenrådigt hämtat ned, och att han var förargad därför. Stegen hördes tydligt, men något vidare blev det ej av. Fram i augusti, en mörk kväll, satt hon uppe i samma sovkmammare och stoppade strumpor, hon fick då plötsligt se, hur låset i dörren mellan salen och kammaren vreds om med ett vanligt knarrande ljud. Hon tittade noga på låset, blev ej alls rädd, öppnade dörren, men kunde ej upptäcka något.

En tid därefter for jag i ett tjänsteärende till Kristdala och blev där över en natt, skämtade med Maja, som förresten

skulle fara hem till Oskarshamn under min frånvaro, att hon ej skulle bli rädd för eventuella spöken. Jag fick sedan veta av henne, att mystiken stått i full blom, det hade hörts tassande som i strumpfötterna på salsgolvet, dörren mellan tamburen och matsalen hade öppnats och de dämpade stegen hörts ställa sin gång mot hennes sovrum.

Min gamla mamma, som väl, om någon, skulle kunna anses som trovärdig och oförmögen till en osanning, och som var hos mig om somrarna, sade mig ibland, att det var något underligt, oförklarligt hon hört om natten. Hon låg på övre botten i gavelrummet åt gården och landsvägen. I rummet innanför åt trädgården kunde hon ibland höra som ^m någon packade i en låda, som drogs ut ur byrån, och särskilt fäste hon sig vid ett ljud, som prasslandet av sidan som tages upp och vikes ihop. Detta hörde hon upprepade gånger, och rummet var tomt om natten. En morgon, när jag kom från mitt rum i nedre våningen, belägen rätt under det Mor låg i, kom upp till frukosten, frågade hon på sitt milda sätt: "Hör nu, Karl, nu måste jag fråga dig om ensak: Vad gjorde du igår kväll, sedan du tagit godnatt av mig och gått ner?" - "Jag gick in på kontoret och skrev", svarade jag. Detta kontor var utbyggt från corps de logiets vägg och hade inget rum över sig, varför Mor omöjligen kunde ifrån sitt rum höra något.

"Nej", genmälde hon, "du packade i ditt sovrum." - "Nej, visst inte," fortsatte jag, "jag försäkrar, att jag skrev på kontoret en stund, och sedan gick jag in i mitt sovrum bredvid och lade mig så tyst och stilla som vanligt, att Mor kunde omöjligt höra något och ännu mindre från kontoret." - Hon fortsatte med det bestämda påståendet: "Jag hörde ju tydligt, hur du drog in en koffert eller kappsäck från vestibulen utanför och drog den fram och åter i rummet, drog ut lådor och tog fram kläder, alldeles som man packar, och detta höll väl på i tio minuter." Underligt! Jag vet, hur tyst jag var. En annan gång vid uppgången till frukosten på övre våningen - jag hade nämligen sex rum och kök där till mitt förfogande, på nedre botten kontorslokal och sovrum med ytter- och innerhall - sade jag mera på skämt: "Mor har väl inte hört några spöken i natt?" Varpå hon leende sade: "Å, det är ej utan." Och då var det den vanliga historien med sidenprasslet.

Mitt kontorsbiträde och gode vän Werner Lindström, absolut trovärdig och med ett intellekt av prima slag, sade mig en gång: "Ja, nog har jag hört talas om dessa underligheter på Grönlid, ljudfenomen och vad man vill kalla det för, jag har haft svårt att tro på det, men nu måste jag ge mig inför två fakta, som jag ej kan förklara." Det ena fallet är detta:

ACC. N:R M. 9053:94.

"En sommarmorgon vaknade jag kl. 5,50 vid att du, som hade ditt sovrum mitt under det rum, som jag bebodde, steg upp och gick omkring i rummet. Just som jag skulle stiga upp ur sängen, började du, såsom jag antog, att draga ut lådor ur din byrå. Hittills hade jag inte funnit något särskilt i vad jag hörde, men då jag nu hörde ljud, som om koffertar och väskor packats, lock slagits igen och tunga saker släpats över golvet, började jag fundera över, vad som verkligen skedde, i all synnerhet som jag mitt upp i de nämnda ljuden tydligt hörde din ganska kraftiga snarkningar. Jag kom ihåg konsulinnan Wijkströms berättelse, om vad hon en gång hört vid ett besök på Grönlid, och fann, att denna alldeles överensstämde med vad jag hörde. Någon som helst spökstämmning rådde icke nu vid ifrågavarande tillfälle, ty solen sken in genom fönstret, och i naturen rådde frid och stillhet. Jag tyckte att nu gavs ett alldeles ypperligt tillfälle att finna en förklaring till de egendomliga ljud, som konsulinnan Wijkström och jag vid olika tillfällen hört, varför jag i största hast kastade på mig det nödvändigaste i klädväg att springa ned till undervåningen. Innan jag sprang ned, kontrollerade jag så noggrant som möjligt, att ljuden, som hördes med minst samma styrka som förut, verkligen kommo från ditt sovrum, och såvitt jag kunde finna, måste så vara fallet. Jag sprang hastigt ned för trappan, men - då jag kom ned i hallen,

94
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053: 95.

95
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var allt tyst och stilla. Endast dina snarkningar hördes. Jag gick genom ytterhallen in på kontoret, som ligger in till ditt sovrum, men även här var allt som vanligt. Slutligen öppnade jag dörren till ditt sovrum och tittade in för att se, om några spår syntes efter den "packning" och förflyttning av tunga saker, som jag hört från mitt rum på övre våningen. Men allt var i sin ordning, och du sov alltjämt din lugna sömn. Efter några minuter återvände jag upp mitt rum, och genast började de egendomliga ljuden på nytt. De hördes nu c:a 2 minuter, varefter allt blev tyst och lugnt."

Det andra är lika oberiplt:

"Någon dag i första hälften av juni 1926 var din halvmorbror, dåvarande kapten Linnell på besök hos dig för första och enda gången. Efter supén sutto vi och pratade, och inga spökhistorier kommo på tal, då kapten för övrigt inte hade en aning om, vad som förmäldes i denna väg. Jag bodde i mitt vanliga gavelrum på övre botten åt gården, i rummet bredvid åt trädgården bodde kapten Linnell. Vid tvåtiden på natten vaknade jag. Det hördes tydliga steg från kaptens rum genom dörren till salongen där-utanför, de fortsatte genom den stora salongen till dörren, som leder ut till vestibulen utanför. Låset i denna dörr, som alltid var svårt att få upp och ändå svårare att få på igen, gammaldags som det var, vreds tydligt om. Dörren slog igen med en

skräll, så kraftig, att min säng riktigt skakade till. Steg hördes fortsätta ner för trappan till de bägge nedre hallarna. Då jag tog för givet, att det var kapten Linnell, som inte kunde sova utan gick ut ett slag, tänkte jag inte vidare därpå, utan somnade efter en halvtimme. Även på morgonen tog jag för givet, att det var ingenting att fästa sig vid, men med tanke på alla oförklarliga ljud, som jag upprepade gånger förut hade märkt, så fann jag det vara lämpligt att kontrollera, huruvida det verkligen var kapten Linnell, som gått ut, varför jag vid frukostbordet tilltalade honom så: "Jag ber om ursäkt, att jag framställer en liten egendomlig fråga: Var kapten ute i natt vid tvåtiden?" - "Nej", svarade han, "jag har inte varit utanför rummet, sedan vi skildes i går kväll, förrän jag gick nu direkt till frukostbordet." Du frågade då: "Har det spökat igen:" ackompanjerad av din morbror: "har ni spöken här?" varpå samtalet gick vidare.

Liksom din mor hörde jag ganska ofta i samma rum intill mitt prasslet av siden. Särskilt en gång kommer jag mycket väl ihåg. Det höll på med prasslet, och just som jag skulle somna, prasslade det ändå värre. Det upprepades flera gånger, till sist blev jag så förargad, gick upp och öppnade dörren till rummet och utbrast: "Det var märkvärdigt, att man inte kan få sova ifred!" Det blev då tyst och jag somnade."

ACC. NR M. 9053:97.

97
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Längre fram fick Werner till rumskamrat förut omnämnde Carl Axel Gyllenkrok från Vimmerby. Om honom berättar Werner:

"Carl Axel, vilken naturligtvis ej undgått höra om de okända makternas spel, hade bett mig, att jag, i fall av några oförklarliga ljud, skulle väcka honom. En kulen natt frampå hösten eller vintern vaknade jag vid starka ljud nerifrån kontoret, Man kunde tänka sig, att någon bröte sig in genom att öppna ett fönster. Själv var du borta. Jag väckte Gyllenkrok, tänkte: "Det är väl bäst att se efter, om det möjligen kan vara något inbrott." Jag tände lampan, gick ner i hallen och in på kontoret bredvid och undersökte. Allt var i sin ordning, allt var tyst. När jag kom upp igen, hördes ånyosammaljud Gyllenkrok, som hörde detsamma, anmärkte då: "Nu är du tvungen att gå ner igen, det är tydligt någon därnere." Jag svarade då: "Det lönar sig inte att gå och söka efter spöken." Så lade jag mig och somnade, Gyllenkrok likaså."

Från min syster, fru Hilma Wiik i Göteborg, gift med föreståndaren för centralfängelset i Härlanda, har jag på begäran denna uppgift till ytterligare bevisning i ärendet:

"Sommaren 1927 tillbragte jag, jämte min man och son, hos bror Karl på Grönlid, en gammal egendom i Småland, omtalad som ett verkligt spökställe. Vi upplevde några härliga veckor med bad

ACC. NR M. 9053:98.

och bilresor till olika platser i trakten, men spöken hade vi ingen känning av. På eftersommaren återvände min man till sin tjänst. En dag for min bror bort på en tjänsteresa och väntades tillbaka om tre dagar. Jag var alltså ensam med min son i den beryktade spökvåningen, men några direkta tankar på spökerier hade jag ej, då ju intet märkvärdigt hade passerat i den vägen. Nätterna tillbragte jag och min lille son i ett rum vägg om vägg med den s.k. spökkammaren. Första natten hände ingenting, inte andra natten heller. Den tredje natten, då jag gått till sängs senare än vanligt och hade svårt för att somna, hör jag plötsligt genom det öppna fönstret tydliga ljud av häst och kärra på gårdsplanen. Det är väl bror Karl, som kommer hem från sin resa, tänkte jag, men tyckte att det var underligt, att han begagnade sig av hästskjuts, då han alltid brukade färdas i bil. Om en stund hör jag i mitt rum på övre våningen, hurusom dörren till min brors arbetsrum på nedre botten öppnas och därefter rassel och smäll i dörrar. Om ytterligare en liten stund hör jag steg i trappan, alldeles som när någon tassar i strumplästen. Plötsligt öppnas och stänges dörren till en garderob omedelbart utanför mitt rum. Förklaringen till detta sökte jag däri, att det var bror Karl, som tydligen ville hämta något i garderoben. Det tassande ljudet avlöstes med ett trevande på min dörr efter nyckeln, som jag tagit ur. Jag hade även en förklaring till

98
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

detta, nämligen att det kunde vara hunden, men så hör jag hur de där stegen, som nyss gått upp för trappan, avlägsna sig från dörren och gå genom salongen. Jag tyckte det verkade mystiskt och började verkligen bli orolig. Stegen hördes nu i det bredvidliggande rummet, och min ängslan ökades för varje sekund. Jag kallsvettades och hade våldsamt hjärklappning. Då nå dessa nattliga ljud sin kulmen, som jag sent skall glömma. Låset i dörren mellan mitt rum och spökrummet vrides plötsligt om, liksom av en kraftig hand. Detta var mer än jag kunde hårda ut med, varför jag gav till ett galltjut, varefter det blev alldeles tyst. Jag tände ljuset och låg naturligtvis vaken hela natten. Frampå morgonsidan, då jag höll på att slumra till ett slag, hördes lätta steg inne i mitt rum. Dagen därpå hade bror Karl ej ännu kommit hem, och då jag frågade arrendatorn Persson, som bodde i andra ändan av byggnaden, om han möjligen under den gångna natten kommit hem med häst och kärra, fick jag nekande svar. Arrendatorn berättade då, att han och hans familj också ofta hört mystiska ljud t.o.m. på ljusa dagen. Då kvällen kom, kunde jag ej för allt i världen ligga i samma rum som föregående natt, utan erbjöds att ligga i ett rum i arrendatorsbostaden. Även den natten hörde jag, hur någon gick fram och tillbaka ovanpå, alltså i bror Karls för tillfället obebodda våning. Till och med i rummet, där jag nu låg, hörde jag tassande steg invid ett skåp, men nu var jag modigare och skrek: "Tyst, så

ACC. NR M. 9053:100.

jag får sova!" varefter det äntligen blev tyst.

Hur skall man nu förklara allt detta? Att helt enkelt kalla det inbillning, synes mig alltför lättvindigt, då talrika vittnen kunna intyga, att de upplevat detsamma som jag under sin vistelse på den gamla gården. Även min avlidna kära moder, som var varmt religiös, och som minst av allt kunde beskyllas för vidskeplighet, medgav ofta, då man tillfrågade henne, om också hon haft några förnimmelser av de mystiska ljuden, att visst hade hon hört något, som förekom henne oförklarligt, men hon var inte rädd därför.

Göteborg den 6 februari 1939

HILMA WIJK

född Wijkström"

I min tjänst var i mitten av 1920-talet fröken Dagmar Kjörling, sondotter till kyrkoherden i Misterhult. I denna sin tjänst blev hon utan att fråga mig kär i Werner Lindström, och de äro nu för längesedan ett äkt par, bosatta i Kristdala. Hon hade också sina erfarenheter av underliga manifestationer. "En söndagsmorgon på hösten vaknade jag", berättar hon, "vid att någon gick i tofflor genom salongen, vardagsrummet och salen in i köket, samt tassade fram till dörren till mitt rum, vägg i vägg med köket. Han rörde emellertid ej vid handtaget, utan vände om över golvet till ett litet skåp i kökets motsatta ända,

100
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vid förstugan, där skoborstarna förvarades. Jag hörde tydligt, hur det borstades under ett par tre minuter, sedan blev det tyst. Jag sprang upp att se efter, vem det var, ingen syntes till.

På väggen över borstskåpet hängde 10, 12 kakformar av koppar på sina spikar. De hade svårt att vara stilla, det hände aldrig, när jag var i köket, att de hoppade av pinn, men många gånger, när jag kom ut från mitt rum, såg jag de flesta av dem ligga på golvet. Särskilt en söndagsförmiddag var det rent på tok. Det var ej möjligt att få dem att hänga snällt kvar, ingen hade varit inne, det var allt stilla och lugnt. Till sist blev jag trött på att plocka upp dem och lade in dem i en låda.

En kväll i oktober skulle jag gå och lägga mig, tog lampan ifrån vardagsrummet in till salen, som låg närmast köket, för att gå in och lägga mig. När jag tagit ett par steg mot tröskeln, knäppte det till på golvet vid fötterna, jag tänkte inte vidare därpå, men just som jag skulle över tröskeln till salen, smällde det till som ett skott. Jag blev därvid så rädd, att jag höll på att tappa lampan, och jag fick samtidigt det starka intrycket, att någon passerade förbi mig.

En kväll, då jag skulle gå och lägga mig och höll på att kläde av mig, hördes steg i köket komma fram till min dörr, jag hörde någon vrida på låset, jag stod bara och stirrade på det och fann det alldeles oförklarligt, då jag visste, att herrarna gått var till sitt och lagt sig. Det blev tyst, jag öppnade

och tittade efter i köket, men där fanns ingen. Jag återvände in, släckte ljuset och lade mig. När jag legat någon minut, slogs dörren mellan mitt rum och köket upp med en häftig skräll. Jag tordes inte gå och stänga, dörren fick stå öppen till morgonen.

En kväll i september, en av de första dagarna sedan jag kommit till Grönlid, hörde jag, sedan jag lagt mig, landsfiskalen och Werner komma upp för trappan till den avlånga vestibulen, som var emellan mitt rum och Werners. Jag hörde edra tydliga steg, hur ni gingo upp för den lilla halvtrappan fram till min dörr, sedan blev det tyst. Efter en halvtimme kommo verkligen herrarna, precis med samma steg, som jag förut hört."

Samtidigt som Werner Lindström hade jag som biträdande landsfiskal, den förste i länet, en ung landeskanslist från Kalmar, Berthil Bonde, numera (1938) sedan flera år välbeställd landsfiskal i Slite på Gotland. Han hade alltid varit skeptiskt inställd, när dessa underligheter kommo på tal, men han blev botad från sin otro och berättade själv: Han hade en gång på förhösten rest ner åt Misterhult på en kriminell undersökning och för säkerhets skull därvid medtagit sin revolver. När han kom hem på kvällen och hade ätit, gick han in i sitt rum i övre våningen, för att gå till sängs. Han tände ficklampan, som fungerade bra, och lade den på bordet tillsammans med revolvern. Innan han hade hunnit somna, hörde han steg från hallen på nedre

botten till hallen på den övre, han hörde dem tydligt ställas mot klädgarderoberna, som var intill rummet åt gården, vägg i vägg med hans rum åt trädgårdssidan. Dessa steg vände sedan tillbaka till salongsdörren mitt i hallen. Denna öppnades, steg hördes gå in i salongen och fortsätta till dörren till hans rum, låset vreds långsamt om för att öppna dörren. Bondes tanke var hela tiden den, att någon obehörig kommit in i huset, varför han tog revolvern med tanke, att den oväntade gästen skulle få ett varmt mottagande. Ficklampan lyste då icke som förut, det var alltså skumt i rummet. När han väntat några ögonblick och ingen kom in, hoppade han ur sängen, öppnade dörren, gick ut i salongen, fortfarande övertygad om någon persons närvaro. Han undersökte salongen, fortsatte ut såväl i hallen utanför, gick trappan ner till både inre och yttre hallen där nere, och fann dörren till gården låst. Det var fullkomligt uteslutet, att någon kunnat hinna undan, då han så hastigt hoppat ur sängen. Undersökningen resulterade i, att haⁿ fann icke något, allt var i sin ordning.

På morgonen berättade min tjänarinna, den snälla Gunhild Håkansson från Nygård i Misterhult, som låg i rummet vid bortre ändan av övre hallen, att hon vid samma tid på kvällen, som Bonde angav, hört någon komma upp från nedre hallen med samma stag, gått upp för den lilla halvtrappan till hennes dörr och tagit på densamma. Nyckeln var alltid urtagen ur denna dörr,

ACC. NR M. 9053:104.

104
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så att man bara kunde från köket komma in i hennes rum. Hon blev naturligtvis mycket förskräckt, hörde sedan stegen avlägsna sig bortåt den förut omtalade garderoben och därifrån vända om till salongsdörren, alldeles som Bonde beskrev det.

Åren 1907 - 1912 hade jag i min tjänst på Grönlid en präktig Misterhultsflicka, Anna Jonsson, hon var mig tillgiven och trogen, och jag satte mycket värde på henne. Och som lika fullgod auktoritet som någon annan av de förut anförda, anser jag henne. Några nätter i början av juli i åren omkring 1910 - talet voro vida beryktade, i tidningspress och samtal man och man emellan, för sina underliga ljusreflexer, det var faktiskt nästan som den ljusa dagen. Många voro gissningarna härom, - man trodde bland annat, att det var vulkaniska utbrott långt söder ifrån, som drivit väldiga moln uppåt nordliga trakter. En märkvärdig episod hände en av dessa kvällar, jag låter Anna, numera för länge sedan barnmorskan fröken Anna Ingars i Ingelstad, ett par mil söder om Växjö, själv berätta härom i brev av den 29 oktober 1938.

"Som svar å nämnda fråga om det mystiska på Grönlid, så minns jag så väl den kvällen på Grönlid, då både landsfiskalen (jag hette då kommissarien) och jag hörde de mystiska stegen. Men vi voro ej i hallen, utan landsfiskalen satt på den långa trädgårdsoffan, som stod till höger om utgången från hallen framför huset. Jag stod ungefär mitt för ingången till hallen, 1 - 2

meter från den stora stenplattan, som bildade entré till hallen. Vi talade just om det egendomliga ljuset på natten, landsfiskalen tog ^ust upp klockan och sade: "Klockan är en kvart över tolv och det blir ej mörkt." Då hördes steg i hallen från köket genom stora salen och in i den mörka tamburen (innanför hallen), där trappan till övre våningen var belägen, men stegen fortsatte genom tamburen och dörren till landsfiskalens sovrum (på gaveln innanför tamburen). I detsamma som dörren stängdes, yttrade jag: "Det är någon inne", och gick ingenom ytterdörren (från gården till hallen). Landsfiskalen följde omedelbart efter och gick in på kontoret (från denna hall), vars dörr stod öppen mot hallen. Även dörren mellan kontoret och sängkammaren stod öppen. Jag vek av från hallen till höger åt köket, gick genom handkammaren och köket in i serveringsrummet och öppnade dörren till matsalen. Då hade landsfiskalen gått runt genom hallen, kontoret, sovrummet, förmaket och stod just i motsatta dörren mellan förmaket och salen, och frågade mig: "Såg Anna någon?" Men jag hade ingen sett.

Ett annat tillfälle. Det var en kväll på vintern, då jag suttit och väntat hem landsfiskalen. Då landsfiskalen var hemkommen och ätit, och jag dukat ut och gjort i ordning för natten, stängt dörren dörren till landsfiskalens sovrum och förmaket, och var inne i mitt rum, som låg på andra sidan bredvid salen och ser-

veringsrummet, hörde jag dörren från den mörka tamburen (innanför stora hallen) öppnas och steg, fasta och tydliga, gå över salsgolvet mot förmaket. Samtidigt hördes några ackord anslås på pianot, som stod i salen innanför förmaksdörren. Jag öppnade dörren mellan mitt rum och salen, men ingen sågs och inget hördes. Det var det enda jag fann egendomligt på de år, jag var på Grönlid, något som jag ej kan förklara." Så långt Anna.

Och för att nu avsluta kapitlet om mystiken på Grönlid, så skall jag komma med eget vittnesbörd. Det var en halvskum julkväll vid $\frac{1}{2}$ 11-tiden, omkring 1910 - 1912. En person satt inne med mig på kontoret, vi hörde tydliga steg komma från ytterdörren mellan gårdsplanen och hallen, närma sig dörren till kontoret och väntade en vanlig knackning, men ingen trädde in och några steg tillbaka hördes ej. Efter 15, 20 sekunders spänd väntan gick jag och öppnade dörren, ingen syntes, allt var tyst och stilla, och hunden i hallen låg orörlig, hade tydligen ej märkt något.

Nå, vad är allt detta? Jag går inte in på att utfundera orsaken till alla dessa ljud, ingalunda en produkt av rättors spring och vindens tjut i skorstenspiporna, som dumt folk kan ha naiviteten att komma fram med som förklaring. Med risk att bli utskrattad och ansedd som en mörkman, fången i medeltida skrock och häxföreställningar, konstaterar jag bara, att underlig-

ACC. N:R M. 9053 107.

heterna finnas, och överlämnar åt vetenskapsmännen i de ockulta
diciplinerna att utreda saken. Vad förstår en stackars lands-
fiskal?

107
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9053:108.

108
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Min nåd och din nåd.

Jag har också en annan sagesman, förre kronofjärdingsmannen, numera hemmansägaren Valdemar Lindeborg i Knastorp, Tuna socken, med vilken jag under idel harmoni samarbetat i det offentligas tjänst i omkring tio år.

Han berättar:

"I oktober 1906, jag var då några månader^r över 16 år, träffades jag av ett olycksfall. Under plogning med en årder slog detta mot en sten, det fjädrades och slog emot foten, som krossades. Jag låg åtta dagar hemma under mycket svår värk och kunde ej gå. Av en händelse kom åtta dagar efter olyckshändelsen omkring sextioårige hemmanägaren Brandt i Kronobäck under hemmanet Kronoberg i Tuna socken upp till oss i dåvarande föräldrahemmet i Brötsla, nära Tuna järnvägsstation, och fick höra talas om min värk. Jag låg i dvala, men kände samtidigt värken. Brandt kom fram till mig och strök med handen på foten, sedan såg jag att han pratade för sig själv en kort stund, efter ett par minuter var värken försvunnen. Dagen efter fördes jag till Västerviks lasarett, där jag låg i 25 veckor, från 25 oktober 1906 till 16 april 1907, varunder jag opererades fem gånger av lasarettsläkaren doktor Mikaelsson. Tros det att han skrapade och petade

ACC. NR M. 9053 109.

109
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i foten och tog ut skärvor, hade jag aldrig några plågor. Såväl doktor Mikaelsson som underläkaren doktor Iran kunde inte begripa, varför inte värk inställde sig. Men jag hade min lilla mening för mig och var och är fortfarande övertygad, att det var Brandts förtjänst, men jag aktade mig för att anförtro min åsikt för läkarna."

"I Kronoberg fanns också en gubbe, Per Karlsson," fortsätter Lindeborg, "han var mycket förfaren i kuseri och lärde bland annat, att det fanns trettiosju sorters "alver" (=älvor), han hade lärt av Brandt att bota för detta, han hade förut blott kunnat bota sju sorter, men nu blev han genom Brandts undervisning så mycket klokare."

Att Brandt hade gott anseende i orten som en duktig expert i "kuseri", kan nedskrivaren härav också intyga.

ACC. NR. M. 9053 : ///.

över vårt dröjsmål och därvid utlätit sig om kronofogden: "Ja, si kommer han inte nu, då gör jag inte om det här fler gånger." Nåväl, de två blevo ett, det gick galant, och protokollet underskrevs. Den lycklige brudgummen fick emellertid mig på tu man hand för ett ögonblick, varvid han frågade mig: "Di säger, de här ä' på visse år," varvid jag gav honom den förkrossande upplysningen: "Nej, det är för livet." Hur ofta hörde jag ej den uppfattningen bland menige man, innan civiläktenskap blevo så vanliga som nu, att "det^vär på 5 år".

Den här historien har en viss likhet med en annan, jag hörde från Kristdala. Det gällde också om tiden. En spelevink hade inbillet ett gammalt äkta par, "att nu om torsdag är det ju 50 år sedan ni vigdes, och det är så länge sedan, så att krafta har gått bort, och ni får lov att viga om er." I sin barnslighet gingo de gamla till prosten Ch. Meurling, och så sade mannen: "Ja, vi vet ju, att krafta går ur vår vigsel om torsdag, då det är 50 år sedan vi vigdes, å att vi skulle viges om, men jag får säga prosten, att vi ä' så nöjde me varandra, så att vi vill ingen ändring ha." De återvände från prästgården, nöjda i sitt sinn, ty prosten hade upplyst om att "krafta" satt kvar.

///
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9053:109.

109
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i foten och tog ut skärvor, hade jag aldrig några plågor. Såväl doktor Mikaelsson som underläkaren doktor Iran kunde inte begripa, varför inte värk inställde sig. Men jag hade min lilla mening för mig och var och är fortfarande övertygad, att det var Brandts förtjänst, men jag aktade mig för att anförtro min åsikt för läkarna."

"I Kronoberg fanns också en gubbe, Per Karlsson," fortsätter Lindeborg, "han var mycket förfaren i kuseri och lärde bland annat, att det fanns trettiosju sorters "alver" (=älvor), han hade lärt av Brandt att bota för detta, han hade förut blott kunnat bota sju sorter, men nu blev han genom Brandts undervisning så mycket klokare."

Att Brandt hade gott anseende i orten som en duktig expert i "kuseri", kan nedskrivaren härav också intyga.

ACC. NR M. 9053:110.

110
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ängslan och felaktig uppfattning.

Vi leva fortfarande i Amors värld, d.v.s. vigslarna. Kronofogden Odencrants hade en gång, efter telefonsamtal med den trevliga kantor Knut Envall vid Tuna kyrka, lovat, att han på en taxeringsresa i maj från Vimmerby ner till Tunalän skulle i förbifarten titta in i klockaregården och där förrätta kopulerandet av en äldre man med sin Dulcinea. De hade ett barn ihop, och nu lär kyrkoherde Johansson helt egenmäktigt ha vågrat kyrkans välsignelse för denna eskapads skull, han tyckte, att det kunde vara ett värdigt jobb för en lägre myndighet, i detta fall den civile att förena paret. Och sämre vigselförrättare än kronofogden i Tunalän kunde man få. Även min anspråkslöshet var med, såsom biträde vid taxeringarna, nu fick jag också det ärofulla uppdraget att efter kronofogdens diktamen skriva vigselprotokollet. Den högtidliga akten var utsatt till kl. 6 e.m. Men med tanke på de långa vägarna och vår vän Max' mer eller mindre stadiga lynne, som helt sonika stannade, var det behagade honom, då han visste, att hans människo- och djurvänliga husbonde ej hade hjärta att ge honom det enklaste piskrapp, så dröjdet väl till en kvart över sex, tills vi kommo fram. Brudgummen hade, enligt vad Envall sedan berättade, varit mycket ängslig

ACC. NR M. 9053 : ///.

över vårt dröjsmål och därvid utlåtitt sig om kronofogden: "Ja, si kommer han inte nu, då gör jag inte om det här fler gånger." Nåväl, de två blevo ett, det gick galant, och protokollet underskrevs. Den lycklige brudgummen fick emellertid mig på tu man hand för ett ögonblick, varvid han frågade mig: "Di säger, de här ä' på visse år," varvid jag gav honom den förkrossande upplysningen: "Nej, det är för livet." Hur ofta hörde jag ej den uppfattningen bland menige man, innan civiläktenskap blevo så vanliga som nu, att "det^vär på 5 år".

Den här historien har en viss likhet med en annan, jag hörde från Kristdala. Det gällde också om tiden. En spelevink hade inbillett ett gammalt äkta par, "att nu om torsdag är det ju 50 år sedan ni vigdes, och det är så länge sedan, så att krafterna har gått bort, och ni får lov att viga om er." I sin barnslighet gingo de gamla till prosten Ch. Meurling, och så sade mannen: "Ja, vi vet ju, att krafterna går ur vår vigsel om torsdag, då det är 50 år sedan vi vigdes, å att vi skulle viges om, men jag får säga prosten, att vi ä' så nöjde me varandra, så att vi vill ingen ändring ha." De återvände från prästgården, nöjda i sitt sinn, ty prosten hade upplyst om att "krafterna" satt kvar.

///
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV